

UPPSALA
UNIVERSITET

”Mens är inte blod, mens är mens”

En uppsats om unga tjejers upplevelse av och förhållningssätt till sin
menstruation

Hilda W. Dahlin

C-uppsats

Centrum för Genusvetenskap

Uppsala Universitet

”Mens är inte blod, mens är mens” – en uppsats om unga tjejer upplevelse och förhållningssätt till sin menstruation

Hilda W. Dahlin

C-uppsats i Genusvetenskap

HT 2012

Handledare: Denise Malmberg

ABSTRACT

I denna uppsats har jag diskuterat och analyserat hur unga tjejer upplever och förhåller sig till sin menstruation. Jag har insamlat materialet till denna uppsats genom en semi-strukturerad kvalitativ gruppintervju, i vilken fyra tjejer på gymnasiet deltog. Det insamlade materialet analyserade utifrån den tolkande, fenomenologiska analysmetoden IPA (Interpretative Phenomenological Analysis), som syftar till att undersöka individens levda erfarenhet och meningsskapandet kring sina upplevelser. Analysen behandlar materialet i sex steg, vilket innefattar bland annat närläsning, kommentering samt utsorterande av teman. De teman analysen ledde fram till är ”Bristande kontroll”, ”Osynliggörande och avslöjande”, ”Tystnad och öppenhet” samt ”Begränsningar”. I dessa teman diskuterar och analyserar jag olika centrala faktorer som påverkar tjejernas upplevelse och förhållningssätt till sin menstruation.

I analysen framkom att tjejerna är påverkade av normen att kroppsvätskor ska disciplineras och kontrolleras, när de misslyckades med att kontrollera sin menstruation upplevde de känslor av skam och panik. Denna norm har implicit förmedlats till dem i både hemmet och skolan, då menstruation varit ett ämne som i stor utsträckning omgetts av tystnad. Tjejerna har erfarenhet av bristfällig information om menstruation i skolan samt att informationen getts separat till tjejer utanför sexualkunskapen. Tjejerna upplever sin menstruation som äcklig, oren och ofräsch. Detta leder i sin tur till att de med hjälp av olika strategier osynliggör och undviker exponering av sin menstruation i största möjliga utsträckning. Tjejerna begränsar sig i viss mån rumsligt och avstår från aktiviteter där de upplever att det finns risk för att deras menstruation synliggörs.

INNEHÅLL

1. INLEDNING	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
1.2 METOD OCH MATERIAL	4
1.3 URVAL AV INFORMANTER	6
1.4 INTERVJUN	6
1.5 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER OCH CENTRALA BEGREPP	7
1.6 TIDIGARE FORSKNING	9
2. ANALYS	11
2.1 DISPOSITION	11
2.2 "GUD VAD SKA JAG GÖRA!" – BRISTANDE KONTROLL	11
2.2.1 "MEN GUD HAR DU MENS ELLER?"	13
2.2.2 SYNTES	14
2.3 "SÅ VARFÖR LÅTA HELA VÄRLDEN VETA UNGEFÄR" - OSYNLIGGÖRANDE OCH AVSLÖJANDE	15
2.3.1 SYNTES	20
2.4 "JAG VISSTE INGENTING" – TYSTNAD OCH ÖPPENHET	21
2.4.1 "NEJ MEN VI TAR DET MED ER ENSKILT" – INFORMATION OM MENSTRUATION I SKOLAN	23
2.4.2 "NEJ JAG HAR NOG ALDRIG PRATAT MED PAPPA OM DET. DET FINNS LIKSOM INGEN ANLEDNING TILL ATT GÖRA DET" – ATT DISKUTERA MENSTRUATION	25
2.4.3 SYNTES	28
2.5 "JUST DANSÅ PÅ KROGEN, DET SKIPPÅR JAG GÅRNAS DÅ" - BEGRÅNSNINGÅR	29
2.5.1 SYNTES	35
3. SAMMANFATTANDE DISKUSSION	37
4. KÅLLFÅRTECKNING	41
5. BILÅGOR	42

1. INLEDNING

Reaktionerna jag fått när jag berättat att jag skriver min kandidatuppsats om menstruation har varierat, en del har blivit exalterade, uppmuntrat mig, sagt att det låter intressant och en del har reagerat med tystnad, nickat lite men inte sagt ett ord. Innan jag besökte skolan som jag valt ut för studien hade jag en bild av att det skulle bli lätt att hitta informanter och tänkte mig att det skulle finnas många som ville diskutera mens. Det var en bild jag fick revidera. Jag fick intrycket av att majoriteten av tjejerna undvek ögonkontakt med mig och blev generade när jag berättade om studiens syfte. Detta ledde till att jag fick besöka tre klasser innan jag träffade några tjejer som var villiga att delta i studien. I min familj och även i min vänskapskrets är menstruation inte något som uppfattas som genant, utan är istället något som ivrigt diskuteras så den reaktion som mötte mig i klasserna förvånade mig något.

Vi lever i ett samhälle där menstruationen får väldigt lite utrymme – vi är inte vana vid att se, prata eller läsa om menstruation. Den bild av menstruation vi mest frekvent möter är den i reklamen för sanitetsprodukter. Reklamerna som med den berömda blåa, klara vätskan demonstrerar hur effektivt bindan eller tampongen suger upp ditt mensblod för att sedan lämna en fräsch doft av kaprifol och en känsla av att vara nyduschad. En bild som inte har särskilt stor verklighetsförankring.

Även inom akademien är menstruation ett ämne som fått lite utrymme. Den forskning som bedrivits kring menstruation har främst varit inom medicin och antropologi. Med denna uppsats hoppas jag kunna lyfta fram unga tjejers upplevelse av sin menstruation samt väcka intresse för menstruation som forskningsobjekt inom det humanistiska fältet.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att genom en kvalitativ studie diskutera och analysera hur unga tjejer upplever och förhåller sig till sin menstruation. De frågeställningar som legat till grund för denna studie är:

Vad är centralt i hur unga tjejer upplever och förhåller sig till sin menstruation?

Vilken erfarenhet av att diskutera menstruation har unga tjejer och hur påverkar den deras upplevelse av sin menstruation?

Påverkar menstruationen unga tjejers handlingsutrymme?

1.2 Metod och material

Materialet till uppsatsen samlades in genom en kvalitativ gruppintervju som sedan analyserades utifrån den tolkande, fenomenologiska analysmetoden IPA (Interpretative

Phenomenological Analysis) som syftar till att undersöka individens levda erfarenhet och meningsskapandet kring sina upplevelser (Smith et al., 2009, s. 46).

Jag har valt att använda mig av en gruppintervju istället för enskilda intervjuer. Enskilda intervjuer har varit den traditionella intervjuformen inom akademisk forskning, medan gruppintervjuer anses vara en lämplig form för undersökningar som berör tabubelagda ämnen (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 166). Enskilda intervjuer är den vanligaste formen av intervjuer inom IPA men Smith framhåller att även andra konstellationer är möjliga (Smith et al., 2009, s. 56-57). Jag har gjort avvägningen att en gruppintervju är bättre lämpad för min studies syfte då jag menar att jag kan få ett rikare och mer detaljerat material genom denna form eftersom ämnet som ska diskuteras kan vara känsligt och väldigt privat för informanterna. Som Kvale och Brinkmann framhåller kan intervju i gruppform göra att informanterna känner igen sig i varandras berättelser och på så sätt vågar delge sina egna erfarenheter (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 166). Genom att använda denna intervjuform hoppas jag skapa en bekväm och förtrolig situation för informanterna så att de ärligt vågar dela med sig av sina erfarenheter.

IPA har en tydlig analysmodell där det insamlade materialet behandlas i sex steg. Det första steget är transkribering och närläsning av materialet. Under det andra steget gjordes anteckningar innefattande deskriptiva kommentarer, lingvistiska kommentarer och tolkande kommentarer. Deskriptiva kommentarer innebär analys av det informanten beskriver med fokus på nyckelelement såsom händelser, personer, känslor och tankar medan lingvistiska kommentarer fokuserar på *hur* informanten beskriver något. Tolkande kommentarer innebär att man utifrån de deskriptiva kommentarerna tolkar informantens beskrivningar samt gör anteckningar kring de beskrivningar som är oklara och/eller ofullständiga. Smith framhåller att de tolkningar man gör av materialet alltid kommer att vara påverkade av forskarens förförståelse, kunskap och erfarenhet och att det därför är av vikt att tolkningen är textnära för att bli legitim. För att ge en textnära tolkning av materialet har jag valt att återge citat från intervjun. Dock syftar inte metoden och tolkningen till att finna några bestämda svar, utan snarare att öppna upp för olika typer av tolkningar (Smith et al., 2009, s. 89 -90).

Under det tredje steget i analysmodellen sorterade jag ut teman som berörts och aktualiserats under intervjun. Genom att transformera anteckningarna till teman reduceras mängden material och de element som är avgörande och betydelsefulla inom ramen för individens meningsskapande belyses. Fjärde steget innebar tolkning av hur dessa teman kan förstås i relation till varandra och därefter identifierades ett antal överordnande teman. Under

det femte steget görs vanligen samma analys av nästa informant eller studieobjekt, i mitt fall utgjordes detta av erfarenheterna i gruppen samt de olika teman vi berör under intervjun. Det sjätte steget innebar jämförelse av likheter såväl som olikheter mellan de olika studieobjekten. När denna analysmodell används på material som samlats in genom enskilda intervjuer rör sig analysen mellan det enskilda och det gemensamma. Min studie innefattar en gruppintervju, dock anser jag att samma analysprinciper fungerade väl även på mitt material. Alla informanterna har alla uttalat sig under intervjun vilket gjorde att jag kunde analysera svaren dels var för sig och dels som en helhet.

Jag har valt att göra en kvalitativ studie då det är en lämplig metod för att nå en djupare förståelse av känslor och meningsskapande som finns kring kroppsligheter och kroppsliga processer. En möjlighet hade varit att istället göra en kvantitativ studie och använda enkäter för insamling av material, en fördel hade då varit att ett större antal personer fått uttala sina åsikter men en nackdel med den metoden är begränsningen att inte kunna ställa följdfrågor och få utvecklade svar. Genom en kvalitativ intervju ges större möjlighet att få fram djupare och mer detaljrika svar. De slutgiltiga teman analysen ledde fram till är ”Bristande kontroll”, ”Osynliggörande och avslöjande”, ”Tystnad och öppenhet” samt ”Begränsningar”.

1.3 Urval av informanter

IPA förespråkar ett homogent urval av informanter och eftersom syftet med metoden är att göra en detaljerad och kvalitativ studie är ett fåtal informanter önskvärt. I gruppintervjun ingick fyra kvinnliga informanter i åldern 17 till 18 år. För att hitta informanter besökte jag en gymnasieskola och berättade om min studie i totalt tre klasser. Från dessa tre klasser var det fyra personer som ville delta, alla gick i samma klass. När jag presenterade min studie fick de även ta del av skriftlig information om studiens syfte, hur materialet skulle hanteras, intervjuens längd, att deltagandet är frivilligt, att de kan avbryta intervjun och att de under intervjun kan avstå från att svara på frågor. Jag har gett informanterna andra namn samt utslutit all icke-relevant information om dem för att säkerställa deras anonymitet.

1.4 Intervjun

IPA syftar till att låta informanten berätta sin egen historia med sina egna ord och förespråkar därför semistrukturerade intervjuer med frågor som är öppet och expansivt formulerade (Smiths et al., 2009, s. 59). Genom att låta frågorna vara öppet formulerade undviks antaganden från forskarens sida som informanten sedan måste förhålla sig till och som

forskare riskerar man inte "leda in" informanterna till vissa svar. Smith menar att frågeguiden ska fungera som en tankekarta som intervjuaren kan ta till ifall intervjun blir svår eller "fastnar" (Smith et al., 2009, s. 59). Dock är det av vikt att informanterna själva får styra samtalet och att man som intervjuare lyssnar aktivt så att man kan anpassa sina följdfrågor efter den agenda informanterna sätter (Smith et al, 2009, s. 58). Enligt IPA bör teori appliceras först efter att materialet samlats in och man påbörjat analysen. En fördel med detta är att man som forskare inte har en färdig bild av vad man vill att intervjuerna ska ge och på så sätt är mer öppen för informantens erfarenheter och upplevelser. När jag tog ut teman och formulerade frågor till intervjun var teorin därför inte vald. Val av teori har istället anpassats efter de teman och ämnen som framkom i intervjun.

De teman som jag tagit ut till intervjun-guiden är "mens och flytningar", "synlighet", "göra saker" och "prata om det". Till dessa har jag formulerat ett antal underfrågor som är formulerade utifrån de principer IPA förespråkar, det vill säga att jag har formulerat dem på ett öppet sätt utan värdeladdade ord (se bilaga för teman och underfrågor). De fyra teman jag valt skrev jag ut på fyra papper som under hela intervjun låg på bordet så att informanterna kunde se dem. Informanterna hade inte fått tillgång till de teman vi skulle diskutera eller de underfrågor jag formulerat innan intervjun. Jag valde att inte presentera de teman vi skulle diskutera innan intervjun då jag inte ville att informanterna skulle ha tänkt för mycket på dem innan och kanske ha försökt formulera "rätta svar". Jag ville istället ha deras spontana tankar och känslor. Jag var även noggrann med att framhålla att det inte fanns svar som var rätt eller fel. Intervjun pågick under 1,5 h (90 min) i ett konferensrum i informanternas skola. Intervjun spelades in för att sedan transkriberas till text. Informanterna bad själva om att få möjlighet att läsa transkriberingen. Det utskrivna materialet skickades därför till dem och de fick möjlighet att kommentera, göra tillägg eller be om att ta bort delar av intervjun. Ingen av informanterna gjorde något av ovanstående.

1.5 Teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp

Donna Haraway framhåller vikten av att som forskare situera sig och reflektera över sin förförståelse av och position gentemot det man studerar. Hon menar att ingen forskning är objektiv utan forskarens förförståelse och egna erfarenheter spelar in i de analytiska val och tolkningar som görs (Haraway, 1988). Detta är en vetenskapsteoretisk grundinställning jag delar. Jag är själv en kvinna med egna erfarenheter och upplevelser av menstruation, vilket givetvis kan påverka mina tolkningar av materialet.

Two central concepts in the thesis are discourse and social disciplining. I start from Michel Foucault's theory of how discourses are created and maintained through what is allowed or forbidden to be said (Foucault, 2002). Foucault believes that the concept of discourse is closely linked to power. Discourses that are established and gain traction in society give power the ability to define how we should understand and relate to various phenomena. Discourses are not constant but changeable, discourses vary depending on context and are shifted and developed through counter-discourses. If one breaks with prevailing discourses, one risks being punished through social disciplining, which means that one can be judged or ostracized. Social disciplining is a means of power that maintains different discourses in society (Foucault, 2002).

Abject is a returning concept, which I primarily use to describe how menstruation and menstruating bodies are experienced. In Elisabeth Grosz and Robyn Longhurst's theories of corporeality, the abject is a central concept, both referring to Julia Kristeva when she describes the body as abject (Longhurst, 2001, Grosz, 1994). The abject is neither subject nor object but can be understood as something that is both repulsive and attractive. The abject is a corporeal element that society has constructed as repulsive, it is both inside and outside at the same time and it challenges boundaries towards others. Menstruation can be understood as an abject phenomenon because it is a fluid that is found inside the woman but when menstruating, one meets the outside, it breaks the corporeal boundaries that society has created and thus challenges the social order.

I will use Longhurst's theory of how pregnant bodies are perceived as unreliable and then apply this to menstruating bodies. Longhurst believes that men and women have different opportunities to move freely in public spaces because their bodies are perceived differently. Male bodies are constructed as solid and controlled while female bodies are constructed as fluid, leaking and unreliable due to menstruation, breast milk and pregnancy. When a woman is pregnant, she is seen as a potential threat in relation to public spaces and controlled public spaces, which is seen as a male environment. This makes her change her movement patterns during pregnancy (Longhurst, 2001). The pregnant woman's body is seen as a threat because pregnancy makes it difficult for her to control fluids such as urine, breast milk, sweat, tears and amniotic fluid. This lack of control over bodily fluids is not seen as acceptable in public spaces. The pregnant woman is seen as an irrational, leaking and undisciplined body that must be disciplined in different ways.

I will use Grosz's theory of how a lack of control over bodily fluids is seen as shameful and how menstruation contributes to the woman being constructed as sexually deviant. Grosz believes that we already as children learn the importance of controlling our bodily fluids and

när vi misslyckas med detta känner vi skam och ångest. Hon beskriver en hierarki mellan kroppsvätskor där vissa ses som rena och vissa som orena. Tårar är en ren vätska och är därför inte lika tabubelagt som till exempel menstruation som ses som en oren vätska (Grosz, 1994).

Grosz menar att mannen och kvinnan tillskrivs olika värden; mannen konstrueras som solid och utgör den kroppsliga normen i vårt samhälle medan kvinnan konstrueras som läckande och bland annat detta gör att hon ses som avvikande. Grosz motsätter sig dikotomin subjekt/objekt då hon menar att kroppen är både objekt och subjekt – objekt i relation till andra och subjekt genom den levda erfarenheten. Dock framhåller hon att män och kvinnor upplevs och tillskrivs dessa världen på olika sätt; mannen ses som ett subjekt medan kvinnan ses som ett objekt.

Jag kommer använda mig av ordet *tjej* när jag åsyftar tjejerna som deltar i studien, då det är det ord de själva använder när de talar om sig själva.

När jag använder begreppet *offentliga rum* åsyftas utrymmen som är tillgänglig för allmänheten eller en viss del av allmänheten, såsom skolor, gator, restauranger, klubbar och affärer.

När jag använder begreppet *kön* åsyftas dels det biologiskt könet och dels det sociala. Min förståelse av kön är att detta är en social och kulturell konstruktion. I enlighet med Judith Butler anser jag inte att det finns en inre kärna som definierar manligt eller kvinnligt genus, utan jag anser att detta konstrueras performativt (Butler, 2005).

1.6 Tidigare forskning

Forskning kring menstruation har främst förekommit inom medicin och antropologi. Inom den medicinska forskningen har fokus främst varit på den kroppsliga processen samt medicinska aspekter. Inom antropologin finns en mer omfattande forskning kring menstruation där fokus främst ligger på ritualer, tabun, ceremonier och hur dessa gestaltar sig inom olika kulturer.

Forskning kring menstruation inom sociologi, psykologi och genusvetenskap är mer begränsad. Jag kommer i denna del av uppsatsen att presentera fyra studier som jag anser relevanta för min egen undersökning. Den första studien som presenteras är genomförd inom en svensk kontext och övriga tre är inom en amerikansk kontext.

Denise Malmberg har i sin avhandling *Skammens röda blomma? Menstruationen och den menstruerande kvinnan i svensk tradition* undersökt attityder och traditionsmönster kring menstruation under det sena allmogesamhället, sent 1800-tal, samt det tidiga

industrisamhället, tidigt 1900-tal, i Sverige (Malmberg, 1991). Detta har undersökts och analyserats dels genom studier av material som uttrycker föreskrifter, föreställningar, benämningar och förbud kring menstruation och dels genom informanternas berättelser om sin erfarenhet av menstruation. Under allmogesamhället var menstruationsblodet en naturlig del av vardagen och den ansåg besitta en viss magisk kraft. Det var under denna tid inte nödvändigt, eller möjligt på grund av avsaknad av mensskydd samt underbyxor, att förhindra blodet från att synas. Blodet fick rinna fritt inomhus och hamna på golv samt kläder. Detta kom dock att förändras under övergången till det urbana samhället. Olika sanitetsprodukter utvecklades under denna tid och det gavs olika ordinationer om hur kvinnan skulle ta hand om sig under sin menstruation. Att sköta sin intimhygien och dölja menstruationsblodet blev under denna tid viktigt, man skulle vara hel och ren. För att vara hel och ren var mensblodet tvunget att hindras från att rinna fritt, vid läckage ansågs blodet förorena kläderna.

Sophie Laws studie *Issues of Blood* undersöker mäns attityder gentemot menstruation i en amerikansk kontext (Laws, 1990). Laws menar att mäns syn på menstruation inte går att separera från deras syn på kvinnor i allmänhet. Eftersom kvinnor hela tiden måste förhålla sig till en manlig blick, påverkar mäns attityder gentemot mens kvinnans egen upplevelse av sin menstruation. I sin studie har Laws dels intervjuat 14 män i åldern 21 till 40 och dels använt sig av skriftligt material i form av medicinska böcker och artiklar om menstruation.

Deborah Schooler et al. har i sin studie *Cycles of Shame: Menstrual shame, Body shame and Sexual Decision-making* genomfört en kvantitativ studie där de undersöker sambandet mellan kvinnors skam inför sin menstruation (menstrual shame), kroppsskam och deras sexuella beslutsfattande (Schooler et al., 2010). Studiens resultat visar att kvinnors skam inför sin menstruation ger dem en ökad skam inför sin kropp vilket påverkar deras sexuella beslutsfattande i form av att undvika sexuella aktiviteter, ha ett sexuellt riskbeteende och befinna sig i destruktiva sexuella relationer.

Janice Delaney et al. går i sin studie *The curse: a cultural history of menstruation* igenom föreställningar och tabun som finns kring menstruation, både historiskt och i sin samtid, inom olika kulturer (Delaney et al., 1977). De skriver även om föreställningar kring menstruation inom politik, vetenskap, populärkultur samt analyserar reklam för sanitetsprodukter. Genom att se över alla dessa områden gör de en kartläggning över de föreställningar och strukturer som finns kring menstruation.

2. ANALYS

2.1 Disposition

I analysen kommer jag att behandla fyra teman, "Bristande kontroll", "Osynliggörande och avslöjande", "Tystnad och öppenhet" samt "Begränsningar". Jag kommer att diskutera och analysera olika centrala faktorer som påverkar tjejernas upplevelse och förhållningssätt till sin menstruation. Jag avslutar varje tema med en syntes där jag lyfter viktiga delar som gjorts i analysen.

2.2 "GUD VAD SKA JAG GÖRA!" – BRISTANDE KONTROLL

Kontroll över kroppen, framförallt kroppens olika vätskor, är något som ses som eftersträvansvärt och självklart i vårt samhälle. Grosz skriver att vi redan som barn får lära oss vikten av kontroll över kroppsvätskor, vilket får till följd att ett misslyckande av denna kontroll ger känslor av skam och pinsamhet (Grosz, 1994, s. 206). Vi lär oss alltså tidigt att vätskor från kroppens inre ska hållas i styr: urin ska vara i toaletten, nysa gör man i armvecket eller i näsduken, saliv ska hållas i munnen och, det som är mest relevant i detta sammanhang, menstruation ska döljas med mensskydd. De individer som inte klarar av att kontrollera sina kroppsvätskor, till exempel kvinnan under menstruation, ses som ett potentiellt hot och utom kontroll.

The very fact that women are able in general to menstruate, to develop another body unseen within their own, to give birth, and to lactate is enough to suggest a potentially dangerous volatility that marks the female body as out of control, beyond, and set against, the force of reason. (Shildrick and Price, 1999, s. 3)

Menstruationsblodet är en vätska som egentligen inte går att kontrollera, det är inte alltid möjligt att styra över när blödningen kommer. Detta gäller inte minst vid oregelbunden menstruation, som är vanligt förekommande. En oregelbunden menstruation innebär att menstruationen kan komma oväntat vid ett tillfälle när man inte har tillgång till mensskydd, något tjejerna beskrev som oerhört genant.

Klara: Ja alltså det blir pinsamt liksom, om man kanske skulle få det på morgonen i skolan och man kanske inte har någonting med sig, då är det "Vad ska jag göra nu?".

Linn: Fråga hela klassen bara "Har du något, har du något med dig?!".

Klara: Då blir det den här paniken att tänka på det, tänk om någon ser att jag har liksom mens nu.

/.../

Linn: Men jag tyckte det var helt hemskt, det var som att man hade glömt bort att det typ fanns. Eller något sånt där. . . man bara "Men gud, jag har ingenting med mig!" och då sov jag inte hemma heller. Så då "Gud, vad ska jag göra!". Så då tyckte jag att det var jättepinsamt av någon anledning.

Eftersom tjejernas menstruation fortfarande är oregelbunden är det svårt för dem att planera och förbereda sig inför menstruation. Tjejerna beskrev att de därför alltid hade mensskydd med sig ifall menstruationen skulle komma, ”jag har typ tamponger i varje väska, jackan och allting bara för att”. Detta kan ses som en strategi för att aldrig riskera att stå utan skydd som kan dölja menstruationen ifall den kommer oväntat. Då mensskydd är den enda möjligheten man har att kontrollera synligheten av sin menstruation ger avsaknaden av mensskydd upphov till känslor av skam och pinsamhet. Detta kan förstås utifrån Grosz resonemang kring att vi som barn lär oss att vi ska kontrollera våra kroppsvätskor. Bristande kontroll över kroppsvätskor är därför ett stadium man som barn tillåts befinna sig i, men som man som vuxen ska ha lämnat. Grosz skriver ”The idea of soiling oneself, of dirt, of the very dirt produced by the body itself, staining the subject, is a ’normal’ condition of infancy, but in the case of maturing woman it is a mark or stain of her future status, the impulsion into a future of a past she thought she had left behind” (Grosz, 1994, s. 205). Att kunna kontrollera sina kroppsvätskor blir en övergångsrit, *rite de passage*, från barn till vuxen. Menstruationen kan också ses som en övergångsrit då den markerar flickans övergång till kvinna, en övergång som dock markeras genom ett läckage av en kroppsvätska som inte går att kontrollera - vilket vi som barn lärt oss är skamligt.

Bristande kontroll över menstruationen och avsaknad av mensskydd för att dölja menstruation är som jag framhållit något tjejerna upplever som skamligt, en viktig faktor i detta är även att okontrollen riskerar bli synlig för andra: ”Då blir det den här paniken att tänka på det, tänk om någon ser att jag har liksom mens nu.” Att ens bristande kontroll skulle bli synlig för andra runt omkring var något som tjejerna upplevde som pinsamt. Detta tyder på att det är i exponeringen för andra mens och okontrollen konstrueras som skamlig. Frida beskrev följande:

Och sen så har jag fått att när man har haft trosskydd och sen har det läckt kanske lite så att det har blivit på byxan men inte gått igenom. Skulle det ha gått igenom, då skulle det. . . nej, det skulle kännas jättepinsamt.

Frida menar att läckage av mensblod som endast hamnat så att hon själv blir medveten om det inte är något pinsamt, men så fort läckaget går över gränsen och blir synligt för andra upplevs det som oerhört genant. Fridas känslor av att det är pinsamt om mensblodet läckt så att det syns genom kläderna kan förstås utifrån Longhursts teori om att vätskor som bryter gränserna insida/utsida ses som skamliga och äckliga. Hon menar att kroppsvätskor är en bestående del av kroppen som vi inte kommer undan och hon beskriver kroppsvätskornas negativa laddning på följande sätt: ”The fluids that cross bodily boundaries between inside

and outside include tears, saliva, faeces, urine, vomit, sweat and mucus. These fluids often provoke feelings of abjection” (Longhurst, 2001, s. 30). Menstruationsblod kan räknas in bland dessa vätskor som när de överskrider kroppsliga gränser mellan insidan och utsidan väcker känslor av avsky och äckel. Menstruationen upplevs som genant när den läcker, när den syns på ställen som inte anses lämpliga, när insida möter utsida. Longhurst menar att vätskorna i sig inte är smutsiga eller pinsamma men när de bryter de gränser vi konstruerat för var kroppsvätskor får finnas ses de som äckliga och skamliga, de blir ”a matter out of place” (Longhurst, 2001, s 30). Mensblodet har brutit gränserna för insida/utsida när det läcker och syns på kläderna, mensblodet är på ”fel plats”. Läckaget symboliserar även okontroll över kroppen, det är en vätska som inte går att kontrollera utan endast dölja vilket ett läckage visar att man misslyckats med.

2.2.1 "Men gud har du mens eller?"

Menstruation är inte bara sammankopplat med bristande kontroll över kroppsvätskor, den menstruerande kvinnan ses också som irrationell och oförmögen att kontrollera sitt humör på grund av alla hormoner. Tjejerna beskrev hur mens ofta används som skällsord av killar men även att de själva kunde använda det, dock inte i negativ bemärkelse, för att påpeka att någon är grinig eller sur.

Linn: Men det kan jag nog också säga, ja "men gud har du mens eller?" eller något sånt där eller PMS. . . för att man blir ju lite koko.

Frida: I vår familj så använder vi, alltså vi använder det mer på bröderna och pappa än vad vi. . . de har aldrig använt det till oss. Men vi har jämt använt det på dem när de är griniga, bara för att då blir de liksom uppmärksamma om hur de är.

Att fråga om någon har mens eller PMS när vederbörande är arg eller sur tycks vara ett sätt att visa att man tycker att ilskan är obefogad och irrationell. Att koppla ilskan till menstruation eller PMS blir att se de känslorna som endast uppkomna på grund av de hormoner och andra processer som pågår i kroppen under menstruation. Dessa skulle enligt detta synsätt göra kvinnan oförmögen att kontrollera sitt känsloliv. Tjejerna beskrev att när man frågar om någon har mens blir det ett roligare och inte så allvarligt sätt att göra någon uppmärksam på deras humör. Om en kille däremot ställde frågan till en tjej som menstruerar upplevdes det inte som roligt utan istället som ett skällsord.

Sara: Då vart det ju inte ett skämt längre.

Frida: Nej.

Jag tolkar det som att den komiska poängen ligger i att frågan ställs till en man, då det är fysiskt omöjlig att han skulle menstruera. Det framgår även i deras beskrivning av att den komiska poängen blir som bortblåst om frågan ställs till en tjej som menstruerar, då det blir

som ett avslöjande eller ett konstaterande av det skamliga kroppsliga tillstånd hon befinner sig i. Att det blir en komisk poäng att ställa frågan till en man kan också förstås utifrån uppdelning body/mind där kvinnan konstrueras som kropp och mannen som konstrueras som sinne. Grosz skriver:

The mind has traditionally been correlated with positive terms such as 'reason, subject, consciousness, interiority, activity and masculinity'. The body on the other hand, has been implicitly associated with negative terms such as 'passion, object, non-consciousness, exteriority, passivity and femininity'. (i Longhurst, 2001, s. 13)

Mannen ses som förnuftigt subjekt som inte låter kroppsliga processer ta över humöret, frågan blir så långt ifrån den verklighet och kropp han befinner sig i att det ses endast som ett skämt. För kvinnan, som anses styrd av sin kropp och som egentligen alltid befinner sig antingen under, efter eller före menstruation, blir skämtet ett konstaterande av omöjligheten att fly från en kropp som av samhället ses som opålitligt och läckande.

2.2.2 Syntes

De starka värderingar kring kontroll och kroppsvätskor som finns i vårt samhälle blir tydliga i tjejernas beskrivningar av hur de upplever menstruationen och de situationer då de upplevt att de inte har kontroll över denna negativt laddade vätska. De upplever skam och panik när de inte kan leva upp till det krav som finns om att alla kroppsvätskor i olika grad ska disciplineras, ett krav som de egentligen är dömda till att misslyckas med då menstruationen är en av de få kroppsvätskor som inte fullt ut går att kontrollera. En oregelbunden menstruation blir ett överhängande hot som kräver strategier, till exempel att skydd alltid finns nära till hands. Står man utan mensskydd misslyckas man med det viktiga döljandet av denna icke-kontrollerbara vätska.

Att menstruationen och den bristande kontroll den innebär är något som man kan skämta om och retas för anser jag tyder på hur skamlig och icke-önskvärd menstruationen är i vårt samhälle, att bli retad över en kroppslig process upprätthåller en diskurs där denna process ses som negativ. Utöver att man kan retas över att menstruation innebär oförmåga att kontrollera sitt humör beskrev även tjejerna att de inte skulle berätta för killarna om de oväntat fått sin mens, då de trodde att det var något de skulle kunna bli retade och få pikar för; ”Precis, och liksom ’Hoppa inte nu för då kanske det kommer’.” Longhurst skriver:

Women are often understood to be in possession of insecure (leaking, seeping) bodily boundaries; in particular they may leak menstrual blood, and milk from their breasts. It is commonly thought that such bodies are not to be trusted in the public spaces of Rational Man. Men, on the other hand, are often understood to have secure (autonomous) bodily boundaries – bodies that are 'in control'. (Longhurst, 2001, s. 2)

Kvinnans kropp konstrueras som opålitlig och hotande då den ses som något som plötsligt kan läcka, den oväntade menstruationen blir ett bevis på den icke-kontroll kvinnan har över sin kropp och i förlängningen sitt ”sinne”. Mannens kropp ses som solid och kontrollerad vilket gör det möjligt att skämta om att en man skulle menstruera utan att det ses som en förolämpning mot honom. Att det blir komiskt att skämta om att en kille har mens kan även förstås som att det komiska ligger i att han feminiseras. Kvinnan ses som styrd av sin biologi och kropp, hennes känslor styrs av hormoner och hon är tvungen att vara vaksam så inte kroppsvätskor avslöjas – hon blir en kropp medan mannen, vars kropp egentligen också är fylld av hormoner och vätskor, blir ett rationellt subjekt.

2.3 ”SÅ VARFÖR LÅTA HELA VÄRLDEN VETA UNGEFÄR” - OSYNLIGGÖRANDE OCH AVSLÖJANDE

Under intervjun genomfördes en övning då tjejerna fick se och diskutera kring olika mensskydd. De skydd som fanns med vid intervjun var tampong, binda, trosskydd och menskopp. Tjejerna var användare av de tre första skydden, medan de inte hade någon erfarenhet av menskoppen. Mensskydden tjänade som diskussionsunderlag, där tjejerna fick beskriva sina tankar kring mensskydd och hur de upplevde dem.

Det fanns en tydlig skillnad i hur tjejerna upplevde mensskydden. De beskrev att tampongen kändes renligare och fräschare, medan bindan upplevdes som smutsig och synlig utifrån. Dock beskrev två av tjejerna att de inte ville använda tampong för att de upplevde att den skavde, men trots detta talade även de positivt om tampongen. Frida beskriver att hon använder binda för att det känns obehagligt att använda tampong efter att hon fött barn, men innan förlossningen var binda ett otänkbart alternativ.

Frida: Ja, då ville jag inte ens titta åt det där hållet [binda], hehe.

Hilda: Varför inte då?

Frida: Nej jag tyckte inte om det, det kändes nästan som. . .

Linn: Det är nästan som en blöja.

Frida: Ja typ.

Linn: Det där [tampong] känns mycket fräschare, liksom bara ha så där. Jag brukar bara ha den där [trosskydd]bara utifall det skulle blöda igenom.

Frida: Och man känner sig så smutsig när man har dom där [binda]. . .

Sara: Ja då ser man ju allting.

Bindan upplevdes som en blöja, vilket kan ses som en infantilisering, och fick tjejerna att känna sig smutsiga då mensen blev synlig. Dels för dem själva, när de går på toaletten, och dels för andra: ”Ja det känns som att om man skulle ha jeans på sig så syns det liksom så

här...”. Tampongen upplevde de som fräschare och mer renlig. Mensen blir inte synlig på samma sätt för dem själva och tampongen riskerar inte att synas utåt. I upplevelsen av vilket mensskydd som var ”renligare” var även lukten en viktig faktor. Tampongen menade de dölde lukten medan bindan gjorde att lukten blev mer påtaglig. Linn beskrev det som att ”det luktar illa, eller alltså luktar mens då”. Som jag tolkar det är dessa två komponenter, synlighet, eller snarare osynlighet, och döljande av lukt, avgörande i valet av mensskydd. Tillsammans påverkade de hur fräscha och rena tjejerna känner sig. Dessa två komponenter kan även förstås som viktiga för att disciplinera och anpassa sin läckande kropp efter det solida kroppsideal som finns i vårt samhälle. Genom att dölja menstruationen på ett effektivt sätt, för en själv och inte minst för andra, blir det nästan som att menstruationen inte existerar. Man strävar efter att skapa en illusion av en solid, icke-läckande kropp.

Tjejerna använde ett flertal gånger orden renlig eller renligt när de beskrev sin upplevelse av mensskydd och hur de kände sig när de använde dem. Av deras beskrivning framgick att känslan av att vara ren och fräsch var oerhört viktig.

Linn: Jag vill gärna ha liksom fräscht och...

Frida: Man känner sig mer fräsch då ja [vid bruk av tampong, min anm]. Man känner sig. . . man känner sig inte *lika* [min kursivering] äcklig då.

Jag tolkar det som att tjejerna upplever mensen som något som smutsar ner deras kropp. Mensen påverkar hur de upplever hela sin kropp och sitt jag. Det äckliga med menstruationen transponeras till den övriga kroppen och till jaget. Detta kan förstås utifrån Longhursts beskrivning av att menstruationsblodet ses som en förorenande vätska som förstör eller rör till kroppen [eng. mess up the body] (Longhurst, 2001, s. 23). Fastän mensen befinner sig inom ett avgränsat kroppsligt område, underlivet, och egentligen inte är en oren vätska tillskrivs den ett värde som smutsig och dess negativa värde kopplas till hela den kropp som menstruerar. Att använda tampong blir en strategi för att undkomma känslan av att hela kroppen är äcklig. Jag menar att det även kan ses som en strategi för att separera menstruationen från dem själva. Med hjälp av tampongerna behöver de inte se, lukta eller känna mensen annat än när de ska byta skydd. Mensen blir ett objekt som de kan skilja från sitt eget subjekt. Klara säger:

Alltså mens känns som någonting äckligt som ska ur kroppen, som inte längre ska vara där och är slemmigt och. . .

/.../

Och det är ju någonting kroppen gör sig av med, då följer det med saker som inte ska vara där. Som det är någonting kroppen stöter ifrån, det ska bort därifrån. Visst det är sättet kroppen visar att den mår bra, det är någonting som ska ut där ifrån och det är

så där klibbigt. Jag tycker inte mens är någonting fräscht överhuvudtaget. Som att när det väl är ute i kroppen, ja men då ska det bort.

Klara beskriver menstruationen som en rening genom att kroppen stöter bort blodet och ”saker som inte ska vara där”. Menstruationsblod är något som hotar ordningen och väcker avsky då den bryter gränserna för insida/utsida, menstruationen är i den meningen abjekt. Longhurst skriver ”The abject is undecidable, both inside and outside” (Longhurst, 2001, s. 29). Menstruationsblodet är en del av kvinnan men i den stund blodet hamnar utanför istället för inuti blir det ofräscht och ska avlägsnas. Anne McClintock menar att menstruationsblod kan förstås som ett abjekt objekt (Longhurst, 2001, s. 29). Menstruationens funktion är att ta hand om slemhinnor och obefruktade ägg, men utifrån de ord Klara använder i sin beskrivning tolkar jag det som att tjejerna ser dessa som ovälkomna objekt som kroppen genom en rening avlägsnar. Tjejerna är å ena sidan medvetna om att detta är en process som endast sker när kroppen mår bra, men å andra sidan ser de samtidigt menstruationen som något äckligt och vill distansera sig från det ”avfall” som processen för med sig.

Jag tolkar det som att tjejerna ser menstruationen och mensblodet som ett abjekt objekt, menstruationen blir ett tillstånd, där det äckliga och ofräscha ”spiller över” på hela kroppen och dem själva. De upplever inte bara menstruationen som äcklig utan *de*, hela deras jag, känner sig äckligt. Merleau- Ponty menar att vi i egenskap av människor är både subjekt och objekt, den egna kroppen är ett objekt för andra och en levd verklighet för en själv – det egna subjektet (Grosz, 1994, s. 87). Vi är aldrig bara det ena eller det andra. Grosz håller i grunden med om upplösningen av dikotomin subjekt/objekt, dock riktar hon kritik mot att Merleau- Ponty inte ser att det finns en könad aspekt. Hon skriver:

The relations between immanence and transcendence, between owning and being a body, between subject and object or one subject and another, are not the same for women as for men, in ways that Merleau-Ponty seems unaware of. (Grosz, 1994, s. 108)

Grosz menar att kvinnor och män uppfattas olika och tillskrivs traditionellt olika värden, där mannen förstärks som subjekt och kvinnan som objekt. Män och kvinnor attribueras med olika egenskaper, mannen konstrueras som ett rationellt subjekt medan kvinnan konstrueras som kropp och passivt objekt. Utifrån tjejernas beskrivning av hur de upplever menstruationen menar jag att känslan av att vara ett objekt kan förstärkas under menstruationen. En situation som belyser detta är tjejernas upplevelse av att köpa mensskydd.

Linn: Alltså det känns, alltså man blir så här "Oh är det någon som tittar, är det någon som tittar?", ta en fort och liksom så här... och ibland är så här bara står och väljer "Men den där var fin". Det finns ju en hel uppsjö av olika. . .

/.../

Men. . . har ni tänkt på det att när jag har mens och måste köpa för att jag inte har någonting hemma då är det mycket mer pinsamt än när jag är, som du sa, ute och storhandlar och gör någonting och köper med sig då. Då är det inte alls lika pinsamt.

I Linns beskrivning går det att se en pendling mellan att uppleva det som pinsamt att köpa mensskydd och att inte alls uppleva det som pinsamt. Linn menar att en avgörande faktor för hur hon upplever situationen är om hon menstruerar eller inte. Det kan även förstås som att situationen upplevs som mindre pinsamt om inköpet sker i samband med en större handling, mensskydden blir då ”gömt” och försvinner bland de andra varorna. Tjejerna beskrev att de ibland upplevde det som att människor runt omkring samt kassören ”glor” och ser dem som äckliga när de köper mensskydd. Dock beskrev de även att detta bara var en tanke som fanns hos dem; ”Man är bara fjantig”. Jag tolkar det som att detta beror på att menstruationen ses som ett abjekt objekt, dels av tjejerna själva och dels av samhället i stort, vilket gör att den som menstruerar ser sig själv som ett objekt. Att köpa mensskydd indikerar eller avslöjar att man menstruerar, om man menstruerar när man köper mensskydden förstärks känslan av att bli dömd och sedd som ett objekt av andra.

Att menstruationen konstruerats som något som inte ska visas eller pratas om ser jag som en faktor som spelar in i tjejernas upplevelse av att bli sedda som äckliga när de köper mensskydd. Eftersom de lärt sig att menstruationen ska döljas och inte visas blir införskaffandet av mensskydd ett avslöjande, där man öppet visar att man menstruerar. På grund av detta, att de bryter mot en norm som kräver osynliggörande av menstruationen, upplever tjejerna att de blir dömda av dem som ser dem köpa mensskydd.

Linn: Mm. Men jag förstår inte hur det kan vara så? Eftersom man tycker det är pinsamt fast än att man inte tycker det är pinsamt iallafall.

Klara: Det kanske ligger mycket i att just då man när man verkligen står där och väljer [ohörbart], känns det verkligen som att alla glor på en. Och kanske så här viskar bakom ens rygg. . . men det är bara liksom vad man känner men varför man känner det vet jag inte. Det ligger bara någonting i att det är någonting bara tjejer köper.

Att bryta mot normen av osynliggörande av menstruationen, vilket tjejerna upplever att de gör när de köper mensskydd, bemöts med vad de upplever som dömande blickar och ogillande. Även om det bara är en tanke som finns hos tjejerna visar det ändå på hur stark den samhälleliga normen. Tjejerna oroar sig för att bemötandet ska bli verklighet, eftersom de är medvetna om att menstruationen är något negativt laddat. Tjejerna har ett flertal gånger beskrivit att de upplever menstruation som något pinsamt fast de egentligen inte tycker att det borde vara något pinsamt. Detta kan förstås som en reaktion på att de känner att de bryter mot normen, en norm som egentligen inte är uttalad men som implicit förmedlats till dem.

På samma sätt som att köpa mensskydd blir att exponera att man menstruerar upplevde tjejerna att synas med mensskydd i andra sammanhang, till exempel att ha en tampong i handen, synliggör för andra att man menstruerar och att de därför undviker detta.

Linn: Men alltså jag skulle ju liksom inte så här om, för nu har vi ju toaletter ganska nära våra skåp, jag skulle ju liksom inte bara ta upp en ur fick och bara gå så här "Ja nu ska jag gå till toaletten och byta tampong", hehe.

Klara: Jag tror det ligger mycket i det att det är liksom en privat sak, som visst att alla tjejer har det men. . . det är ändå en privatsak för en själv att "Ja men nu har jag det", då vill jag inte att hela världen ska veta om att jag har mens. Det är inte en sån sak man behöver berätta för hela världen, det spelar väl liksom inte någon annan någon roll om liksom jag har mens. Det spelar liksom bara mig själv roll. Så varför låta hela världen veta ungefär.

Tjejerna beskrev att de inte skulle kunna gå runt med ett mensskydd i handen men att väskan eller jackfickan däremot var platser där det skulle vara okej att mensskydden förvarades. Dock beskrev tjejerna att de önskade att det fanns ett större utbud av fodral som mensskydden kunde läggas i. Tjejerna menade att det dels skulle vara bra då det inte skulle synas att det var mensskydd om det skulle ramla ur väskan eller jackan och dels att det skulle vara mer renligt att ha mensskydden i ett fodral istället för att låta dem ligga löst.

Klara: Det skulle alltid vara roligare att ha någonting som ser lite, så att om man tappar det så skulle det liksom inte vara "Åh men det där är en tamong eller det där är en binda!". Det skulle liksom bara se fint ut så att man "Men vad är det där?". Som att då ser det finare ut. Så att om det flyger ur väskan eller ur fickan så är det ingen som verkligen, då får man inte den här tanken att någon kommer verkligen glo på en heller. Då kan man mer ha det som att, det är någonting jag har nu och jag behöver inte låta hela världen få veta det.

/.../

Det är inte en sån sak man behöver berätta för hela världen, det spelar väl liksom inte någon annan någon roll om liksom jag har mens. Det spelar liksom bara mig själv roll.

Linn: Men sen så är det även smart att liksom ha. . . det ser fint ut och det är liksom. . . då blir det även mer renlighet än att man har den löst i fickan.

Eftersom mensskydden indikerar att man menstruerar upplever tjejerna att det finns ett behov av att dölja dessa i ett neutralt fodral, på så sätt minimerar de risken att mensskydden blir synliga för andra och att det avslöjas att de menstruerar. Klaras beskrivning av att man inte "behöver berätta för hela världen" att man menstruerar visar på hur stark laddade mensskydden är, att visa dem blir att berätta för dem runt om att man menstruerar. Hennes resonemang visar också på tanken att menstruationen är något privat som inte angår andra. Jag tolkar det som att det inte handlar om att folk är nyfikna och vill veta saker om ens menstruation, att menstruationen i den meningen inte angår dem, utan snarare att menstruationen inte angår någon annan och att man därför som kvinna i största möjliga

utsträckning ska undvika att på något sätt exponera sin menstruation, då detta är något som besvärar andra människor.

2.3.1 Syntes

Återkommande i tjejernas resonemang är att man inte ska låta människor runt omkring veta att man menstruerar. Man ska inte på något sätt avslöja detta skamliga tillstånd. Något jag finner intressant är att det finns en idé hos tjejerna att man genom att visa mensskydden på något sätt exponerar andra för ens menstruation. Mensskydden visar att man just nu menstruerar, vilket då blir synligt för andra om de ser att man håller i ett mensskydd. Mensskydden är så pass laddade, även när de är oanvända, med det negativa värde menstruationen har att det blir otänkbart att visa dem på något sätt. Jag tolkar beskrivningen som Klara ger att det dels är för sin egen skull man inte visar att man menstruerar, man skyddar sig mot ogillande blickar, och dels att man inte visar mensskydden då det kan besvära andra. Linn menar att det blir mer ”renligt” att förvara mensskydden i ett fodral, fodralet blir en strategi för att minimera risken för att mensskydden skulle råka synas. Linn och Klaras resonemang får mig att undra för vem det blir mer renligt. Blir det mer renligt för dem själva för att om man har mensskydden löst i fickan finns det risk för att det kommer smuts på mensskydden som man sedan ska föra in eller ha mot underlivet? Eller blir det mer renligt för personer i ens omgivning, ett synligt mensskydd skulle indikera att personen som äger mensskyddet menstruerar och detta är inte renligt?

Tjejerna ser även att det finns en könad aspekt av skammen de upplever kring menstruation och att den skulle exponeras för andra, till exempel att det är pinsamt att införskaffa mensskydd för att det är något som endast tjejer behöver. Grosz menar att menstruationen är en viktig del i det som konstruerar kvinnan som sexuellt annorlunda från mannen. Hon skriver:

If women have been defined on the side of the body and men on the side of the mind, then there are particular bodily zones that serve to emphasize both women's difference from and otherness to men. There is nothing inherent in these regions and zones that makes them more suitable for culturally representing sexual difference—many others would have served this function just as well; what culturally marks sexual difference is biologically arbitrary, conventional. With the developments of puberty, what becomes visible and tangible as a measure of womanhood is the development of the so-called secondary sexual characteristics, the filling out of breasts and hips, the growth of pubic hair, and perhaps most strikingly, the onset of menses. (Grosz s. 203)

Menstruationen är en del av det som konstruerar kvinnan som avvikande från mannen, den definierar henne som sexuellt annorlunda och exponeringen av menstruationen visar på hur hon avviker från mannen och det solida ideal som hans kropp föreställs leva upp till. Att mensskydden ses som något självklart och som en nödvändighet i vårt samhälle visar på hur mensens och det läckande är något skamligt och icke-önskvärt. Mensskydden fungerar som en strategi för att osynliggöra och disciplinera kvinnans kropp efter ett ideal som egentligen är ouppnåeligt för alla kroppar, då kroppsvätskor alltid kommer att vara en del av kroppen.

2.4 ”JAG VISSTE INGENTING” – TYSTNAD OCH ÖPPENHET

Tjejernas erfarenhet av samtal om menstruation i hemmet skiljde sig något åt, två upplevde det som att de inte kunde prata om mens hemma medan de två andra upplevde det som att de kunde prata om mens om behov fanns. En erfarenhet som alla tjejerna delade var att samtal om menstruation var något som förekommit väldigt sällan i skolan, de tillfällen de fått information om menstruation var få och ofta gavs den endast till tjejerna i klassen. Jag kommer att börja med att diskutera kring tjejernas upplevelse av sin första menstruation och deras kunskap om menstruation innan de fick sin första blödning. Därefter kommer jag att diskutera tjejernas erfarenhet av information om menstruation i skolan samt tjejernas upplevelse av att diskutera menstruation.

Fridas erfarenhet av samtal kring menstruation var ytterst begränsad när hon fick sin första menstruation, varken i hemmet eller skolan var menstruation ett ämne som diskuterats. Frida beskriver att när hon fick sin första menstruation upplevde hon det som skrämmande, ”Så ja, jag hade världens panik, hehe, mamma fick liksom lugna mig och säga: Ja men det är mens, det ska man ha”. Hon upplevde att hon inte hade någon kunskap om menstruation. Frida säger:

Jag visste ingenting. Jag visste bara att mamma, alltså jag hade ju sett mammas bindor och sånt men jag visste inte vad hon hade dom till. Överhuvudtaget. Jag tänkte bara ”Aha kissar hon på sig?” eller något sånt där. Nej men man tänkte ju så när man var mindre. Så här ”jaha varför har hon sådana i skåpet?”. För hon pratar inte om sånt alls. Jag tror hon tycker det är pinsamt. . . själv.

Frida beskriver att hon i ett och ett halvt år tvingade sin mamma att handla mensskydd åt henne, då hon upplevde detta som pinsamt. Hon säger: ”Därför att jag tyckte det var jättepinsamt att jag hade fått det. För att jag inte var beredd på det och inte visste om vad det var först heller. Så ja, det var pinsamt, hehe”.

Även Klara hade erfarenhet av att menstruation inte var något som diskuterades i hemmet; ”Alltså, mina föräldrar har aldrig riktigt pratat om det. Det var väl samma dag som mamma liksom; Ja men det är mens, det är inget att vara orolig för. Det får alla tjejer i din ålder.” Klara berättar att hon fick sin menstruation vid ett tillfälle då hennes manliga kusin var med och att hon upplevde det som obehagligt. Hon säger ”Så vi firade inte eller någonting, jag satt bara och skämdes som att; han vet säkert, han vet säkert. Men det fattade väl inte han. Det var mest obehagligt.”

Linn var de enda av tjejerna som beskrev att hennes mamma hade pratat om menstruation med henne innan hon fick sin första blödning och att de har en väldigt öppen relation. När Linn fick sin första menstruation kände hon sig förberedd inför detta och hon hade kunskap om vad menstruation var för något. Linn skildrar händelsen på följande sätt:

Jag vet inte men tretton, fjorton. Och jag var hemma och det var inget speciellt. Jag typ berättade det för mamma på en gång och sen. . . så det var inget allvarligt tror jag. Jag vet inte vad man ska säga. Inget speciellt.

Till skillnad från Frida och Klara beskriver Linn sin första menstruation som något odramatiskt. Förklaringen till det kan dels vara att Linn var något äldre än de andra när hennes första blödning inträffade och dels var menstruation något som faktiskt diskuterats i hennes hem. Fridas och Klaras mammor förklarade vad mens var först när de fick sin menstruation. Frida menar att hon förstår det som att mammans tystnad kring menstruation beror på att hon tycker menstruation är något pinsamt, vilket också blir en känsla Frida känner inför det faktum att hon fått sin menstruation. Detta skulle kunna förklaras med Michel Foucaults teori om diskursskapande, att sättet det talas om eller förbjuds att tala om fenomen, genom lag eller genom socialt tabu, skapar diskurser som vi sedan förstår fenomen genom (Foucault, 2002). Eftersom Frida upplevde det som att hennes mamma tyckte att menstruation var något pinsamt skapas en diskurs där Frida förstår menstruationen som något skamlig och pinsamt, vilket fick till följd att hon inte ville köpa mensskydd själv.

Även Klaras oro inför att hennes kusin ska få veta att hon fått sin menstruation kan förstås utifrån Foucaults diskursskapande. Klaras enda erfarenhet av samtal om menstruation har hon från skolan och då har diskussionen skett utan att killarna i klassen varit närvarande; ”för att ja, dom [lärarna, min anm] tyckte väl inte att det var något passande att dra inför alla killar i klassen tydligen”. Detta konstruerar menstruationen som något som bör döljas eller hållas borta från män. Om Klaras kusin skulle få veta att hon menstruerade skulle hon ha misslyckats med att dölja menstruationen. Klaras känslor av skam inför att hennes kusin ska få veta att hon fått sin menstruation kan även förstås som en skam för att Klaras kropp nu

avviker från hans. Grosz menar att den kvinnliga kroppen konstrueras som något läckande, ”women’s corporeality is inscribed as a mode of seepage” (Grosz, 1994, 203). Kvinnans kropp förknippas med kroppsvätskor (mens, bröstmjölk, flytningar, fostervatten) och osäkerhet medan mannens kropp ses som solid och säker, trots att hans kropp också består av kroppsvätskor. Grosz menar att det finns en hierarki bland kroppsvätskor där vissa ses som rena, till exempel tårar och sperma, medan andra ses som förorenande, till exempel menstruation och exkrement. Sperma och menstruation är två kroppsvätskor som inträder i puberteten men som har två helt olika innebörder för den unga pojken och flickan. Grosz skriver att sperman står för kommande manlighet och sexuell njutning, menstruationen står inte för kvinnans utvecklande av sin sexualitet utan blodet associeras istället med skada och en ständig bristande kontroll (Grosz, 1994, s. 205). Klaras manliga kusin kommer också att inträda, eller har redan inträtt, puberteten och med den kommer han att få erfara en ny kroppsvätska, sperma. Han behöver dock inte uppleva samma känsla av skam och rädsla för läckage, då det dels är en kroppsvätska som kontrolleras via sexuell njutning och dels är en vätska som inte är tabubelagd i samma utsträckning som menstruationen.

2.4.1 ”Nej men vi tar det med er enskilt” – information om menstruation i skolan

Återkommande under intervjun var att tjejerna diskuterade vikten av information om menstruation och att de tycker att informationen skulle ges i en tidig ålder. När de själva fick sin första menstruation var deras kunskap begränsad, den kunskap och information de fått om menstruation i skolan beskrivs som något som getts vid väldigt få tillfällen och då som ett separat tillfälle då man endast pratat om mens. Informationen om mens hade inte förmedlats under lektioner med sexualkunskap eller andra tillfällen, såsom besök med klassen vid ungdomsmottagningar. Istället gavs informationen separat till tjejerna i klassen utan att killarna fick ta del av den. Klara beskriver sin erfarenhet av detta på följande sätt:

Klara: Alltså det kommer jag ihåg, att det började lite grann i sexan men framför allt sjuan, åttan, nian. När man kanske inte var med och badade så var det lite så här ”Jaha du har mens!”. Som att det liksom skulle vara någonting dåligt.

Linn: Ja precis.

Klara: Så då blev det ju liksom att ”Nej men jag tänker inte säga att jag har mens nu” för att då kommer de hålla på och retas, och hålla på och jävlas hela tiden. Så lärarna förstod väl antagligen det redan i den åldern att ”Nej men vi tar det med er enskilt”.

Klara förstår lärarnas val att ge informationen om menstruation separat till tjejerna som en reaktion på att killarna i klassen retades när mens kom på tal eller om en tjej sa att hon hade mens. Min tolkning är att anledningen till att man kan retas om något, som i detta fall

menstruation, är för att det finns en tanke om att det skulle vara något pinsamt och negativt. Om det skulle ses som något positivt eller neutralt skulle det inte vara något att retas för. Longhurst menar att genom att ignorera den ”geggiga” kroppen [eng. the messy body], det vill säga den kropp som läcker, är kletig och luktar, upprätthålls ett politiskt imperativ som hjälper till att befästa maskuliniteten som norm (Longhurst, 2001, s. 23). Genom att inte prata om ett fenomen eller ge information separat till en viss grupp, i det här fallet tjejer, befästs bilden av fenomenet som avvikande och skamligt. Det ger en bild av att det som är en naturlig kroppslig funktion hos kvinnan ska döljas och gömmas undan, vilket bidrar till att konstruera en icke-läckande kropp som norm.

Tjejerna är alla överens om att informationen bör ges i en tidig ålder och att mängden information borde öka i takt med ålder. Dock framhåller de att informationen inte ska ges för tidigt då det finns en risk att informationen känns skrämmande.

Linn: Det tycker jag man ska ha i tid. Men även inte vara för tidigt heller. Då blir det liksom. . .

Sara: Skrämmer.

/.../

Frida: Alltså att man blir skrämmd av det. . . det är ju för att blod, man vet ju att när det blöder då kan det ju vara farligt.

Linn: Ja blod är ju för att man har gjort illa sig.

Klara: Ja blod är ju något negativt, det är inte något positivt med det. När man är liten då ser man inte det som något positivt.

Tjejerna menar att om informationen ges för tidigt kan det kännas skrämmande då blod förknippas med att man gjort sig illa och ses som farligt, vilket stämmer överens med Grosz beskrivning av att menstruation associeras med skada (Grosz, 1994, s. 205). Dock finns det även en tanke hos tjejerna att man genom information om menstruation bryter denna negativa koppling. Sara berättade om sin lillasyster vars lärare diskuterar och gett information om menstruation i tidig ålder och att det haft positiv inverkan på hur lillasystemen förhåller sig till menstruation. Tjejerna återkommer ett flertal gånger till exemplet med Saras lillasyster och vikten av information.

Linn: Så jag tycker man ska absolut informera i tid. Så att det finns. . . så man har som din lillasyster, så man kan prata med kompisar och liksom så där. Att det börjar i tid istället för att man ska börja med det i senare ålder.

Klara: Mm, för då kan man komma över allt det här skrämmande med alltihop. Då kanske det inte är lika pinsamt när det väl kommer.

Utifrån detta tolkar jag tjejernas uttalanden som att de, trots risk för att det skrämmer, ser information om menstruation som grunden i en förändring av attityder och känslor inför menstruation.

2.4.2 "Nej jag har nog aldrig pratat med pappa om det. Det finns liksom ingen anledning till att göra det" – Att diskutera menstruation

En viktig del i hur tjejerna förhåller sig till menstruation är att de upplever det som något som inte behöver diskuteras med andra. På frågan vem/vilka de kunde prata om menstruation med var de överens om att det kunde diskuteras med de närmaste vännerna och kvinnliga familjemedlemmar/släktingar. De beskrev att det inte kunde diskuteras med personer man inte kände väldigt väl eller manliga familjemedlemmar/släktingar. Dock med undantag utifall att det var de manliga familjemedlemmarna/släktingarna som frågade något om ämnet, vid sådana situationer beskrev tjejerna att de kunde svara på de frågor som ställdes.

Hilda: Hur tänker ni? Kan ni prata med killar eller män, pappor om det?

Sara: Om de skulle fråga någonting så visst. . .

Linn: Men det är ju ingenting man tar upp så.

Sara: Nej jag har nog aldrig pratat med pappa om det. Det finns liksom ingen anledning till att göra det.

Frida: Min pappa skulle bara tycka att det var pinsamt om jag skulle börja prata om det.

Sara: Ja det tror jag min också skulle göra det.

/.../

Klara: Man skulle liksom inte, jag skulle iallafall inte kunna typ gå och ta upp det med min typ killkusin liksom; "Ja men du ska vi prata om mens?". Det skulle jag liksom inte, det skulle vara om han skulle fråga mig "Du, min flickvän har mens, vad ska jag göra åt det?". Eller om liksom han skulle fråga mig någonting, då skulle jag väl liksom svara.

Linn: Då är det ju lite mer naturligt än att du liksom skulle ta upp det.

Något som jag ser som en viktig faktor för varför de inte vill diskutera menstruation med manliga familjemedlemmar är för att de upplever att de, männen, skulle tycka att det var pinsamt. Att de väljer att inte prata om menstruation med dem kan ses som en strategi där de dels skyddar den manliga familjemedlemmen från att "utsättas" för att prata om mens och dels skyddar sig själva från att hamna i en situation där den andra parten tycker att en kroppslig process man själv har är pinsam. Att undvika att prata om menstruation med sin pappa kan även kopplas till att menstruation är ett tecken på att man börjar bli vuxen och kan reproducera sig. Frida säger:

För att man är ju fortfarande, man är ju pappas lilla flicka fortfarande. Man är ju den där lilla flickan fortfarande för honom och det känns bara pinsamt när man kommer med massa sånt.

Jag tolkar det som att det inte anses lämpligt att prata om då menstruation inte går samman med pappans bild av att dottern fortfarande är en liten flicka. Det finns en tydlig koppling mellan menstruation och reproduktion, menstruationen symboliserar kvinnans fertilitet och

möjlighet att bli gravid, vilket kan vara en anledning till varför tjejerna inte vill diskutera det med sina pappor.

Linn menar att det skulle vara ”mer naturligt” att svara på en mans fråga om menstruation än att en tjej själv skulle ta initiativ till att prata om det. Detta skulle kunna förklaras genom ett resonemang som tjejerna förde kring vem de kan prata om menstruation med. De beskrev att det inte finns någon anledning till att prata med en man om menstruation, då de inte har någon erfarenhet av det. Kvinnor däremot har själva haft det och kan då svara på de frågor som finns. Klara beskrev det på följande sätt:

”Det där kan du väl ta med din mamma, det är hon som vet någonting om det där” [imiterar sin pappa, min anm]. Men liksom, det är väl så det är med släktingar, vuxna överhuvudtaget. För liksom pappor har ju inte haft det och. . . eller manliga släktingar har inte haft det. Men liksom alla kvinnliga släktingar har ju haft det och kan ju i princip svara på alla frågor man har. Så därför är det mycket enklare att vända sig till en som är kvinnlig.

Jag tolkar det som att det finns en tanke om att kunskap kring menstruation kommer genom levd erfarenhet, det krävs alltså att man själv har mens för att man ska ha någon kunskap om det. Implicit innebär det att det är en erfarenhetsbaserad kunskap som endast kvinnor kan inneha, eftersom män aldrig menstruerar. Samtidigt, som jag visat ovan, tycker tjejerna att information och kunskapsspridande om menstruation är oerhört viktigt. På så sätt ser de inte kunskapen som något som endast kommer genom levd erfarenhet. Dock menade tjejerna att de inte tyckte att killar behövde samma mängd information om menstruation som tjejer. Tjejerna menade att killarna skulle få ta del av informationen om menstruation, så att de slutar se menstruationen som något negativt, men att tjejer ska få mer information om sådant som rör upplevelsen av mens och hur det känns känslomässigt.

Linn: Det känns som att det är någonting som är dåligt, att liksom en kille tycker det är dåligt när en tjej har mens men det är för att kroppen visar att man mår bra. Egentligen borde man höja upp det, att liksom visa att. . . alltså. . .

Klara: Det borde gå in lite mer grundligt än vad de egentligen gör. Men för en tjej tycker jag man ska gå in ännu mer [ohörbart]. Med en tjej borde man kanske ha samtal att det här och det här kan hända liksom, att så här och så här kan du må. Det kanske man inte behöver gå igenom jättenoga med en kille. Men just med tjejer ska man kanske gå igenom lite extra hur det är att verkligen ha det. Men killar ska liksom alla få de här medicinska termerna och verkligen förstå att det inte är någonting dåligt.

/.../

Man borde liksom ta upp det men man behöver kanske inte gå in på djupet med en kille tycker jag, för att de har ju inte det så. . .

Linn: Dom behöver ju liksom inte lyssna. . . man känner sig lite pinsam själv för att de ska behöva lyssna på det. Nåt som jag har ska våra klasskamrater liksom behöva lyssna på. . .

Tjejerna menar att det som avgör hur mycket information man ska få om menstruation är huruvida man själv menstruerar eller inte. Detta skapar en diskurs där kunskap om menstruation endast ses som viktig för de som menstruerar och gör att killarna ställs utanför denna kunskap på grund av sin biologi, vilket i förlängningen upprätthåller diskursen att män inte vet något om menstruation.

Det finns en tydlig uppdelning kring vem tjejerna kan diskutera mens med; nära vänner och kvinnor i familjen/släkten går bra att prata med, men även med dessa personer kan ämnet inte diskuteras helt öppet. Tjejerna beskrev att de kunde diskutera menstruation om det fanns något problem eller de hade någon fråga, men att de inte pratar om mens annars. Klara beskriver det som att menstruation skulle kunna vara intressant att diskutera, utan att ett problem föreligger, hon säger dock vidare att ”Men då kommer problemet, man kommer ju liksom aldrig börja prata om det. Man har liksom ingen riktig anledning så att säga”. Jag bad tjejerna utveckla varför de menade att menstruation är ett ämne som inte diskuteras öppet utan anledning och med vem som helst. De resonerade kring det på följande sätt:

Linn: För att det är lite privat. . . det är lite pinsamt.

Frida: Det är väl det också att man har haft det i så här pratet om mens, det har man gjort bara tjejerna med skolsköterskan och sen har det inte varit något mer prat om det. Och bara det har gjort att. . .

Sara: Det är väl att vi är liksom uppväxta med att det är lite smått hemligt, eller inte hemligt men. . .

Linn: Dom som har det har lärt oss.

/.../

Klara: Jag tror det skulle bli stor skillnad om föräldrarna liksom började prata om det i tid och själva vara öppna med det. Då tror jag själv man skulle bli öppen med det när man blir äldre. Det har väl mycket att göra med hur man blir uppfostrad helt enkelt.

Det finns en tydlig tanke hos tjejerna att tystnaden kring menstruation är ett mönster som ärvt av äldre generationer. För att komma bort från attityden att menstruation är pinsam menar tjejerna att det krävs att föräldrar blir mer öppna och pratar om mens. Ett annat citat visar att de även ger sig själva skuld för att menstruation ses som pinsamt.

Frida: Men sen tror jag, alltså att killar tycker att det kan vara så här pinsamt med mens och det, alltså att de inte vill prata om det. Det tror jag är för att vi tjejer har gjort det till en pinsam sak. Skulle vi vara mer öppna med det och liksom att man skulle. . . liksom skulle kanske prata om mens i samband med sexualkunskapen. Då skulle det inte vara, då skulle det vara en mer öppen sak. Precis som sex, det har ju blivit mera att man kan prata mer.

Linn: Med sex ja, än om mens. Mm.

Frida: Det är ju för att man har börjat prata mer om det med ungdomar och det. Men man gör ju inte det med mens. Och det borde man göra.

Tjejerna ger sig själva en del av ansvaret till varför det råder tystnad kring menstruation, samtidigt har de en tydlig bild av att mer samtal om menstruation i skolan och med föräldrar skulle påverka attityden gentemot menstruation. Tjejerna ser att denna attityd är en struktur de skolats in i av dem som redan har mens, ”Dom som har det har lärt oss”. Tystnaden kring menstruation skapar en diskurs där menstruation blir något pinsamt och onämnbart, något man endast talar om när det finns legitim anledning. De äldres förhållningssätt till menstruation traderas av generationen under dem. Detta kan förstås genom Sara Ahmeds teori om hur vi följer stigar eller riktningar som redan trampats upp av andra innan oss, beroende av vilket kön vi har så ser möjligheterna att följa olika stigar olika ut (Ahmed, 2006). Ahmed syftar i första hand på möjligheten att välja riktning genom livet men jag menar att detta även går att applicera på förhållningssätt till andra fenomen. Ahmed skriver ”The lines that direct us, as lines of thought as well as lines of motion, are in this way performative: they depend on the repetition of norms and conventions, of routes and paths taken, but they are also created as an effect of this repetition” (Ahmed, 2006, s. 16). De attityder äldre generationer har gentemot menstruation kan ses som upptrampade stigar som generationer efter dem sedan följer, tystanden från äldre ärvs av de yngre.

2.4.3 Syntes

Tjejerna har tydliga uppdelningar om vem de kan diskutera menstruation med, där den egna erfarenheten av menstruation avgör vem som är lämplig att diskutera med. Tjejerna diskuterade inte menstruation med sina pappor då de upplevde att papporna skulle tycka att detta var pinsamt. Jag tror att det finns en outtalad dimension som tjejerna inte lyfter fram. Menstruationen utgör en övergångsrit från barn till vuxna och är en symbol för kvinnans reproduktion. I och med menstruationen befinner tjejerna sig i en annan position, de är inte barn längre. Jag anser att det ligger en stark laddning i detta som gör att tjejerna inte vill diskutera mens med sina pappor. Jag tror även att detta är anledningen till att de tar stort ansvar för att inte synliggöra sin menstruation för killar.

I tjejernas resonemang utgör biologin skiljelinje gällande hur mycket kunskap killar och tjejer behöver få om menstruation, de menar att eftersom killarna inte menstruerar behöver de inte någon djupare kunskap om det. Om den levda erfarenheten ska vara det som avgör om man ska ha kunskap om menstruation eller ej skapas en negativ spiral där män stängs ute på grund av biologiska faktorer. Tjejerna beskrev att de upplevde att killarna tycker att det är pinsamt att prata om menstruation och de ser mens som äckligt. Detta är

något som kan upprätthållas av att killarna inte får ta del av informationen om menstruation på samma sätt som tjejerna.

Linns beskrivning av att det känns pinsamt att killarna ska behöva lyssna på något som inte rör dem anser jag vittnar om att kunskapen om menstruation inte ses vara en del av den kunskap man ska lära sig i skolan. Tjejerna har erfarenhet av att informationen om menstruation inte getts i samband med till exempel sexualkunskap, utan vid ett separat tillfälle där man endast talat om menstruation. Jag anser att detta skapar en bild av att menstruationen inte är en viktig del av den kvinnliga reproduktionen och sexualiteten, eftersom det behandlas som ett separat ämne istället för att vara inkluderat i sexualkunskapen. Longhurst skriver att det oftast är en solid, icke-läckande kropp som får ta plats inom forskning och kunskap. Utifrån tjejernas beskrivning om hur sexualkunskapen hanterat kunskapen om menstruation kan vi anta att samma mönster finns där. Longhurst skriver:

Ignoring the body that has volatile boundaries, regardless of the approach adopted, carries several 'costs'. The first of these costs is that many themes and topics remain invisible and/or are deemed illegitimate by the hegemony in the discipline. (Longhurst, 2001, s. 25)

Kunskapen om menstruationen konstrueras som oviktig för gemene elev, eftersom den bara anses viktig och nödvändig för dem kunskapen direkt berör. Tystnaden gör att menstruationen osynliggörs och upplevs som skamlig. Att börja diskutera och informera om menstruation skulle förändra detta. Det tabu som nu omgärdar menstruationen skulle kunna brytas om menstruationen fick ta plats inom sexualundervisning. Tjejerna jämför attityden till sex med attityden till menstruation och menar att öppenhet och information är avgörande för hur man förhåller sig till detta. Sex har gått från att vara ett ytterst privat och tabubelagt ämne till att bli ett ämne som diskuteras flitigt och öppet, detta är något som tack vare olika organisationer och pionjärer vuxit fram under en längre tid. Kunskapsspridande och information har sprängt gränserna för på vilket sätt, var och med vem vi kan diskutera sex. Samma utveckling skulle möjligen kunna ske med menstruation om informationen om menstruation blev bättre.

2.5 "JUST DANSÅ PÅ KROGEN, DET SKIPPAR JAG GÄRNA DÅ" - BEGRÄNSNINGAR

Under intervjun ställde jag frågan om tjejerna gjorde samma saker när de har mens som annars. Det framkom att tjejerna på olika sätt begränsade sig både rumsligt och fysiskt. De

rumsliga begränsningarna bestod av olika offentliga rum de dels minskade sin rörlighet i och dels inte tog del av alls under menstruation. Den fysiska begränsningen bestod av aktiviteter de undvek eller uteslöt. Främst handlade dessa begränsningar om avhållande från sexuell aktivitet, som penetrerande samlag och onani, under menstruation. Jag kommer först att redogöra för tjejernas upplevelse av begränsningar kring sex och onani för att sedan redogöra deras tankar om rumslig begränsning.

Begränsningar kring sex var det som först kom upp när jag ställde frågan om deras aktiviteter under menstruation. Tjejerna var alla överens om att sex och mens inte var något som kombinerades. Tjejerna beskrev att de upplevde det som ofräscht och det fanns även viss rädsla för att bli dömd som äcklig av sin sexpartner om de skulle ha sex under menstruation.

Klara: Jag vet iallafall min. . . ja sex det är så här, nej det stöter man ju bort helt. /.../
Det känns väldigt ofräscht, det känns som att man ska få nån dum kommentar av så här killen och så här. . .
Linn: ”Åh va fan!”
Klara: Ja, så att det är väl liksom ingenting man gör.
Linn: Och jag känner mig inte så fräsch då heller, liksom så här. . . nej. Och sen har jag hört att det kan ju bli förlängt mensen också om man har sex. Är det så?

Som tjejerna tidigare beskrivit har informationen kring menstruation varit väldigt begränsad, något som kan förklara varför deras kunskap om hur sex påverkar menstruationen är bristfällig. Föreställningen att sex under menstruation är något farligt eller dåligt, samt att det skulle vara dåligt för män att vara i kontakt med mens, är något som förekommit länge, både i europeisk kultur och i andra kulturer runt om i världen. I *The Curse* redogör Delaney m.fl. olika föreställningar kring menstruation och en av de vanligaste är att det ur rent medicinskt perspektiv inte är bra för kvinnan att ha samlag under menstruation (Delaney et al., 1977). Linns fråga om huruvida sex kan förlänga menstruationen vittnar om att det fortfarande finns en föreställning om att sex under menstruation skulle kunna vara skadligt eller dåligt för kvinnan. Även föreställningen om att män upplever mens som dåligt och att det är något de inte vill/bör vara i kontakt med anser jag speglas i hur tjejerna resonerar, då det finns en rädsla att deras menstruation ska väcka avsky och äckel hos deras sexpartner. Grosz menar att kvinnliga kroppsvätskor alltid konstruerats som farligare för män än mäns kroppsvätskor för kvinnor (Grosz, 1994, s. 197). Trots att mensblod är en kroppsvätska som inte medför konsekvenser, till skillnad från t ex sperma som kan ge graviditet som följd, ses det som en kroppsvätska som inte får vidröra en manlig partner.

Tjejerna beskrev vidare att känslan av att menses är äcklig påverkar hur de känner sig och att det hämmar deras lust. Linn beskriver att känslan av att man är äcklig, när man menstruerar, gör att man döljer sig istället för att säga det inte finns någon lust till sex.

Klara: Det finns ju ingen lust i det då heller om man känner sig äcklig själv.

Frida: Ja och när man känner sig äcklig själv, man känner sig inte lika säker i sig själv då. Så på så vis. . .

Linn: Då blir det liksom så här. . . man döljer sig lite så här.

Frida: Precis.

Linn: Istället för att liksom säga "Nej jag kan inte" eller visst kan man men jag vill inte.

Som tjejerna tidigare beskrivit så har de en stark känsla av att killar tycker att menstruation är något äckligt och pinsamt och att de inte vill "utsätta" dem för det. Jag anser att detta skulle kunna vara en anledning till varför de väljer att "dölja sig" istället för att säga att de har mens. Om de säger att de har mens så avslöjas deras tillstånd och det finns risk för att deras sexpartner tycker att de är äckliga. Den menstruerande kroppen blir en sexuellt otillgänglig kropp då menses ses som äcklig, vilket i förlängningen gör att tjejerna upplever kroppen och sig själva som äckliga. Longhurst menar att den gravida kroppen konstrueras som avsexualiserad och icke-begärlig, dels av kvinnans partner och dels av kvinnan själv som kan se sin kropp som ful och främmande (Longhurst, 2001, s. 53). Jag menar att detta även går att applicera på hur den menstruerande kroppen upplevs. En menstruerande kropp konstrueras som sexuellt otillgänglig eftersom menstruationsblodet ses som en oren vätska som inte ska vidröra andra. Tjejerna vill inte heller utsätta sin partner för sin menstruation genom att berätta om den. Tjejerna känner att deras menstruerande kropp är äcklig och är rädd att deras partner ska tycka det, vilket gör att de ser sina kroppar som avsexualiserade och gör att de inte känner någon sexuell lust.

Även onani uteslöts av tjejerna under menstruation, likaså här var känslan av att menstruation är äckligt och ofräscht det som gjorde att de valde att inte onanera under menstruation. Sexuell aktivitet under menstruation sågs som helt otänkbart då känslan av att det är ofräscht var så stark; "Då vill man liksom bara [markerar med händerna från midjan, min anm]. . . nej, man behöver inte ha någonting där och göra". Jag bad tjejerna utveckla vad det var de tyckte var ofräscht med menstruationen och de menade att det var mensblodet, vilket de beskrev som ofräscht, kletigt och orent. Tjejerna menade att de upplevde mensblodet annorlunda än blod som kommer från andra delar av kroppen.

Klara: Ja det är blod som blod egentligen men. . . liksom att.

Linn: Men det känns ändå som att. . . Mens är inte blod, mens är mens.

Frida: Ja precis. Det luktar ju på ett annat sätt.

Sara: Det är ju annat blod.

Klara: Det är annat som följer med ut liksom mer än bara blodet. Så det är kanske är det som ses som äckligt. [ohörbart] Men det är ju inte bara rent blod, det är det ju inte.

/.../

Frida: Och så om det inte hade luktat mensblod, utan hade varit som vanligt blod då hade det varit en helt annan sak.

Tjejerna säger att om det varit ”vanligt” blod som inte luktat så hade det varit en annan sak, detta kan tolkas som att om det varit ”vanligt” blod hade det inte upplevts som ofräscht eller äckligt. I tjejernas resonemang kring blod finns en stark normering kring vad som är ”rent” och ”vanligt” blod. Eftersom de ser blod från andra kroppsdelar som det ”rena” och ”vanliga” blodet konstrueras mensblodet som det ”orena” och ”ovanliga”. Att tjejerna skiljer på blod från andra delar från kroppen och mensblod blir väldigt tydligt i ett resonemang de förde kring att det inte skulle vara något problem med att hjälpa någon sätta på ett plåster men att det är otänkbart att hjälpa någon annan med en binda. När jag ber dem förklara varför de känner så och varför de upplever mensblodet annorlunda än annat blod så svarar Klara och Sara följande:

Klara: Det tror jag är för att det kommer från underlivet, det kommer inte från en synlig part på kroppen.

Sara: Nej det är en privat del.

Klara: Ja det kommer från en privat del.

De upplever således att eftersom mensen kommer från underlivet, som är en icke-synlig del av kroppen och ses som ett privat område, blir det otänkbart att vara i kontakt med någon annans mensblod. Kvinnans kön beskrivs ofta som en behållare eller en svamp som är mottaglig för bakterier och sjukdomar på ett annat sätt än det manliga könet (Grosz, 1994, s. 197), vilket jag anser skulle kunna vara en faktor i hur mensblodet upplevs. Att mensblodet är laddat på ett annat sätt än blod som kommer från andra kroppsdelar visar på hur negativt laddat det kvinnliga könet är. Eftersom mensblodet kommer från ett kön som konstrueras som något potentiellt orent och menstruationen ses som rening ligger kopplingen att mensblodet skulle vara orent nära tillhands.

Tjejerna beskrev att de under menstruation valde att stanna hemma mer och att om de gick ut ”på krogen” så tog de det lugnare än vanligt. I beskrivningen ”lugnare” innefattades dels hur stor mängd alkohol de konsumerade och dels hur de rörde sig i rummen. Klara säger:

När jag har mens då vill jag inte springa runt och gå ut på krogen och hålla på. Just dansa på krogen, det skippar jag gärna då. Jag vill liksom inte hålla på och röra mig för mycket då, det känns som att det kommer mer om man skuttar och far. Då blir det så här, just det skippar jag gärna då. [ohörbart] vill ha det lite mer lugnare liksom, sitter kanske lite mer då.

Klara beskriver att känslan att det kommer mer mens om hon rör på sig gör att hon väljer bort att ta del av rum såsom krogar och dansgolv och istället väljer att ta det lugnare. Detta tolkar jag som en känsla av osäkerhet och icke-kontroll, om det kommer mer mens är risken större att det läcker igenom och syns att hon menstruerar. Att välja att stanna hemma eller att, till exempel om de tog del av rum såsom krogen, ta det lugnare kan ses som en strategi för att kontrollera kroppen och menstruationen.

Longhurst menar att gravida kroppar ses som ett potentiellt hot i offentliga utrymmen då det finns en risk för att den läcker – vattnet kan gå, tårar kan flöda på grund av hormoner, kvinnan kan drabbas av illamående och spy (Longhurst, 2001, s. 6, 41). Longhurst menar att offentliga utrymmen är rum där endast solida, icke-läckande kroppar tillåts vara, vilket påverkar hur gravida kvinnor ändrar sitt deltagande av och rörelse i offentliga utrymmen och tillbringar mer tid i hemmet (Longhurst, 2001). Longhurst skriver:

Bearing the status of a leaking, secreting embodied Other plays a crucial role in pregnant women's withdrawal from public space, which is, after all, the realm long associated with Rational Man whose body is considered to be solid and in control. (Longhurst, 2001, s. 41)

Jag menar att samma tolkning går att applicera på en menstruerande kropp då även den är ett hot mot det kontrollerade, solida offentliga utrymmet eftersom menstruationen inte går att kontrollera. Vi kan disciplinera menstruationen till viss del, exempelvis genom mensskydd men det finns ett potentiellt hot i att skydden läcker, menssen kommer oväntat, hormonerna gör humöret okontrollerbart och smärta kan få kvinnan att spy eller svimma. Tjejerna ändrar sin rörelse i offentliga utrymmen och beskriver att de tillbringar mer tid hemma under menstruation. Detta kan ses som en följd av att tjejerna upplever sin kropp som okontrollerad och att de känner att det finns en risk att de bryter de gränser som finns i offentliga rum om deras kropp läcker.

Tjejerna beskrev att de även begränsade sig på idrottsaktiviteter om de kände att det fanns risk att det skulle lukta av menstruationen. Linn beskriver det på följande sätt:

Mm, och det känns som att andra känner den [lukten, min anm.] också. Typ man ska ha dans eller idrott eller någonting så då bara "nej jag vill inte. . . hjula just nu för att" för att då bara "pssssyyt" [sprutande ljud] så sprutar det, hehe, i hela rummet känns det som.

På samma sätt som fläckar av mens eller mensskydd visar på att man menstruerar utgör även lukten en risk för att andra ska bli medvetna om ens tillstånd. Lukten är en central del i hur de upplever sin menstruation, som jag beskrivit tidigare är lukten en viktig del i varför tjejerna upplevde mensblodet som annorlunda från annat blod. Frida beskrev att hon upplevde lukten från menstruationen så pass besvärande att hon köpte bindor med tillhörande parfymerade

våtservetter. Som citatet ovan visar är lukten en faktor som gör att de begränsar sig från fysisk aktivitet bland andra. Samtidigt beskrev tjejerna att de hade ett behov av fysisk aktivitet, till exempel promenader, då det mildrar mensvärk och får dem att må bättre.

Frida: Men sen när jag väl har mens då är jag mer ute och går. Då blir det mer ”Nej nu ska jag ut och gå”.

Hilda: Varför då?

Frida: Det är för att. . . det känns, jag har inte lika ont då.

Tjejerna känner att fysisk aktivitet gör dem gott under menstruationen samtidigt som de begränsar sitt deltagande på lektioner där de erbjuds motion. Detta visar på att det är i relation till andra tjejerna upplever ett behov av att begränsa sig rumsligt, det är i relation till andra menstruation upplevs som pinsamt. Tjejerna begränsar sig från rum och rörelse när de upplever att det finns en risk att andra blir medvetna om att de menstruerar, antingen genom lukt eller synliggörande av mens, t ex läckage.

Sara beskrev att när hon började använda tampong upplevde hon en frihet; ”Men sen jag började använda tampong, då blev det så här frihet. Då kunde man ju göra allting”. Som tidigare diskuterats var tjejerna i regel mer positiva till tamponger än bindor. En stor del av varför tjejerna upplevde tamponger som bättre var för att de upplevdes som mindre synliga utifrån och för att de gjorde att lukten av mens inte kändes.

Linn: Det känns även, det känns fräschare för att då blir det liksom så här. . . göm det, nästan lite så. /.../ Och det där, då liksom känner man ju hur det blir kladdigt och jag tycker att ibland tycker jag att man själv luktar liksom så här. . .att det luktar illa, eller alltså luktar mens då men. . .när man har en sån där då blir det liksom, eller en tampong då...

Frida: Då känns det mer renligt.

Saras beskrivning av användandet av tampong som en frihet tolkar jag som att det ligger en frihetskänsla i att menstruerandet blir dolt och att hon då får möjlighet att göra saker som hon upplevde att hon inte kunde göra innan, det vill säga när hon använde mensskydd som inte dolde menstruationen på ett lika effektivt sätt. Denna känsla verkar delas av de andra tjejerna som upplever att tampongen känns mer renlig och ”gömmar” menstruationen. Tjejerna beskrev att de upplevde att bindor syntes genom kläderna när man använde dem och att detta gjorde att folk runt omkring reagerade på ett negativt sätt.

Linn: Ja det känns som att om man skulle ha jeans på sig så syns det liksom så här.

Sara: Ja men det känns som att folk så här pratar och . . .

Linn: Ja bara ”Gud titta hur hon ser ut” och bara kollar . . .

Att tjejerna upplever att andra runt omkring pratar negativt om dem och ser på dem på ett dömande sätt om det syns att de har mensskydd på sig kan ses som en social disciplinering. Tampongen upplevs som det skydd som bäst osynliggör mens och genom ett effektivt

osynliggörande behöver tjejerna inte begränsa sig i samma utsträckning eller bli utsatta för social disciplinering. Att använda tampong kan ses som en strategi för att kunna ta del av alla rum och aktiviteter.

2.5.1 Syntes

Menstruationen har en inverkan på hur tjejerna tar del av offentliga rum, den får tjejerna att anpassa och begränsa sig för att inte bryta gränserna för kroppsvätskor som finns i vårt samhälle. Jag ser det som att tjejerna utvecklar strategier för att inte riskera att överskrida dessa gränser, bland annat Klaras beskrivning av att hon inte dansar på krogen när hon har mens kan ses som en strategi för detta. Hon kan ta del av det rummet så länge hennes menstruation inte avslöjas, genom att inte dansa minimerar hon risken för läckage.

Longhurst menar att kroppen har en betydande roll för hur vi upplever och intar rum. Upplevelsen av ett rum påverkas av vårt kön då manliga och kvinnliga kroppar uppfattas olika och genom det har olika möjligheter att röra sig obegränsat i offentliga rum (Longhurst, 2001, sid 3). Kvinnor har inte samma möjlighet att röra sig obegränsat i offentliga rum då deras kroppar ses som flytande och hotande under menstruation eller graviditet. Tjejerna beskrev att de *valde* att stanna hemma under menstruation. Jag ser det inte som ett val de själva gör utan menar att det egentligen handlar om en anpassning efter en norm som kräver uttraderande av kroppsvätskor, framförallt kvinnliga kroppsvätskor.

Upplevelsen av att menstruationen är äcklig och att detta transponeras till övriga kroppen gör att tjejerna upplever sex som otänkbart under menstruation. Känsla av att det är äckligt är så stark att de upplever det som att man inte ska beröra sitt underliv under menstruation, de ser sig själva som helt avsexualiserade när de menstruerar. Att tjejerna inte vill säga att de har mens till sin sexpartner kan ses som en strategi för att osynliggöra menstruationen. Det är lättare och innebär ingen risk att deras partner blir äcklade av dem om de, istället för att säga att de har mens, drar sig undan och undviker att göra sig själva till begärliga objekt.

Den sociala disciplinering tjejerna upplever när deras mensskydd syns kan förstås utifrån Longhursts teori om hur kroppsvätskor som synliggörs hotar gränserna gentemot andra personer. Hon skriver ”Pregnant women’s body fluids pose a threat to social control and order. Their border ambiguity may become, for others, threat to their own borders and they may react with feelings of loathing as the means of restoring the border separating self and other” (Longhurst, 2001, s. 41). Offentliga utrymmen är rum där kroppsvätskor inte hör hemma, ett synligt mensskydd vittnar om att kvinnan menstruerar och på så sätt läcker. Om

man misslyckas med sitt döljande av menstruationen, eller andra kroppsvätskor, så straffas man genom att människor runt omkring uttrycker sitt ogillande och man blir påmind om att man bryter de gränser som finns.

3. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Denna uppsats har haft till syfte att diskutera och analysera hur unga tjejers upplevelser och förhållande till sin menstruation samt vilka faktorer som är centrala i deras upplevelse. Jag vill framhålla att de slutsatser jag kommit fram till inte kan ses som representativa för hur alla unga tjejer upplever sin menstruation, dock belyser min uppsats erfarenheter som kan ses som delar i en större struktur.

Tjejerna upplever sin menstruation som ofräsch, äcklig och pinsam, de upplever även sig själva som ofräscha under menstruation. Jag tolkar det som att menstruationen upplevs som ett abjekt objekt, vars negativa värde transponeras till resten av kroppen och deras jag. Detta kan förstås utifrån Robyn Longhursts teori om att menstruationsblodet är en oren vätska som rör till kroppen [eng. ”mess up the body”]. Två viktiga faktorer i varför tjejerna uppfattar menstruationen som ofräsch är att de upplever lukten som besvärande samt att de ser menstruationsblodet som orent. Förståelsen av menstruation som något orent var utbredd och djupt förankrad i samhället även under industritiden. Menstruation tilläts under denna tid inte rinna fritt och de läkare som verkade inom reformrörelsen gav ordinationer om hur kvinnor skulle sköta sin menstruation, vilket konstruerade menstruationen som något orent och skamligt. Tjejerna menar att mensblodet skiljer sig från blodet i övriga kroppen då det kommer från underlivet, vilket är en privat del som inte är synlig för andra. Jag ser en koppling mellan menstruationens negativa värde och det kvinnliga underlivets värde; då kvinnans underliv konstrueras som orent konstrueras även menstruationsblodet som orent.

Det finns en stark norm i vårt samhälle gällande kontroll över kroppsvätskor, redan som barn lär vi oss vikten av att kunna kontrollera dessa. Det finns tydliga gränser för var olika kroppsvätskor får finnas, Longhurst menar att kroppsvätskor väcker avsky när de överträder gränserna för insida/utsida. Menstruationen är en vätska som inte fullt ut kan kontrolleras, den kan endast disciplineras och osynliggöras med mensskydd. Eftersom menstruationen inte går att kontrollera blir disciplineringen och osynliggörandet ett desto viktigare krav. När tjejerna inte levde upp till kravet om disciplinering av menstruationen, till exempel vid läckage eller avsaknad av mensskydd, upplevde de känslor av skam och panik.

Tjejerna är ytterst angelägna om att inte exponera sin menstruation på något sätt. Det finns ett flertal saker som tjejerna upplever som exponering av menstruationen – att köpa mensskydd, mensskydd som syns genom kläder, att prata om menstruation, lukt av menstruation och att hålla i mensskydd. Alla dessa saker upplevs, med varierande styrka, som pinsamma och undviks därför på olika sätt. Jag anser att dessa saker ses som pinsamma på grund av normen att menstruation ska osynliggöras. Om man på något sätt bryter mot denna

norm blir man påmind om att man överträtt gränserna genom social disciplinering, såsom dömande blickar, retsamma pikar och känslan av att människor upplever en som äcklig. Malmberg menar att normen om osynliggörande av menstruationen uppkom i det urbana industrisamhället, kravet om osynliggörande ökade i tak med att en mängd olika sanitetsskydd utvecklades. Kvinnan förväntades kunna sköta alla sina sysslor och vara arbetsför utan att avslöja sin menstruation. Utifrån tjejernas beskrivning av hur de förhåller sig till sin menstruation ser vi att denna norm fortfarande har stark förankring i vårt samhälle, på samma sätt som då förväntas idag menstruationen passera obemärkt för utomstående.

Normen att menstruationen inte på något sätt får exponeras är inte högt uttalad, utan har implicit förmedlats till tjejerna. Tjejerna beskriver informationen i skolan som bristfällig och den har behandlats som ett separat ämne utanför sexualkunskapen. De har även erfarenhet av att informationen i skolan endast förmedlats till tjejerna. Detta konstruerar kunskapen om menstruation som viktig endast för den som menstruerar samt som något skamligt som bör döljas för killar. Dessa tankesätt återspeglas även i hur tjejerna resonerar. Tjejerna menade att den biologiska faktorn, om man menstruerar eller inte, ska utgöra skiljelinje för hur mycket kunskap om menstruation man bör ha. De framhöll dock att killar ska ha så pass mycket kunskap om menstruation att de förstår att menstruation inte är något pinsamt och dåligt, vilket tjejerna upplevde att killar tycker. Tjejerna menar att bättre information samt information i tidigare ålder skulle leda till en förändring av attityden gentemot menstruation. Tanken om att kunskap om menstruation kommer genom levd erfarenhet samt att killar/män tycker att menstruation är något negativt återsågs även i tjejernas resonemang om vem de kunde diskutera menstruation med, nära vänner och kvinnliga familjemedlemmar/släktingar ansågs lämpliga att diskutera mens med, medan killar/män ansågs olämpliga att diskutera mens med på grund av att de upplever det som pinsamt.

Även i hemmet var menstruation ett samtalsämne som lyste med sin frånvaro; endast en av tjejerna hade en mamma som pratat om menstruation med henne. De andra tjejerna hade ingen eller begränsad erfarenhet av samtal om menstruation i hemmet. Detta hade en inverkan på hur tjejerna upplevde sin första menstruation. Linn, vars mamma hade pratat med henne om menstruation, upplevde händelsen som odramatisk. Frida och Klara, vars mammor pratade med dem om mens först när de fick sin menstruation, upplevde händelsen som obehaglig och pinsam. Dock upplevde alla tjejerna menstruationen som skamlig, ofräsch och äcklig oberoende av erfarenhet av samtal om menstruation i hemmet.

Utifrån Michel Foucaults teori om hur diskurser skapas, genom tal eller förbud om tal, kan vi förstå skolan och tjejernas föräldrars förhållningssätt till menstruationen som diskursskapande. Den tystnad som omgett menstruationen i hemmen och i skolan gör att menstruationen konstrueras som skamlig och onämbar. Denna diskurs och förhållningssätt traderas sedan av den yngre generationen. Diskursen ärvs vertikalt men även horisontellt mellan personer i den yngre generationen, genom att de anpassar sig efter den rådande normen reproduceras diskursen. Dock är normen oerhört starkt förankrad i vårt samhälle, därför bör inte ansvaret för hur menstruationen upplevs läggas på unga tjejer.

För att leva upp till samhällets krav om osynliggörande av menstruationen har tjejerna olika strategier: de har alltid med sig mensskydd, de föredrar tampong framför binda då de upplever att tampongen bättre döljer menstruationen, de ser till att inte göra sig till sexuellt begärliga objekt då de inte vill behöva säga till sin sexpartner att de har mens. Tjejerna begränsar sig även från att delta i vissa offentliga rum och aktiviteter om de känner att det finns en risk för läckage eller synliggörande av menstruationen. Användandet av tampong kan förstås som en anpassning efter det solida manliga kroppsideal som finns i vårt samhälle.

Det finns ett isärhållande av reproduktion och sexualitet i tjejernas resonemang. De ser sex under menstruation som otänkbart och upplever sig själva som avsexualiserade. Tjejerna diskuterar aldrig menstruationen i termer av reproduktion, men jag menar att menstruationens tydliga koppling till reproduktion kan utgöra grunden till varför de inte vill diskutera menstruation med sina pappor och varför de är så angelägna om att dölja sin menstruation från killar.

Jag anser att det finns en tydlig ambivalens i tjejernas förhållningssätt till sin menstruation. Å ena sidan upplever de den som skamlig, äcklig och ofräsch, å andra sidan ser de den som naturlig och som ett tecken på god hälsa. Menstruationen är en ofrånkomlig del av kvinnans reproduktion men som syns i min undersökning säger samhället hela tiden åt kvinnan att göra allt hon kan för att osynliggöra menstruationen. Som Grosz och Longhurst framhåller är kroppsidealet i vårt samhälle en solid och kontrollerad kropp. Kvinnans kropp anses inte leva upp till detta ideal, utan konstrueras istället som läckande och opålitlig. Om man ser tillbaka på hur man förhöll sig till menstruation under allmogesamhället förstår man att diskursen vi idag förstår menstruation genom är relativt ny och att detta kroppsideal inte alltid varit självklart. Då var menstruationen en naturlig del av vardagen och den tillskrevs även viss makt genom tron att menstruationsblodet var magiskt. Idag är menstruationen ett skamligt och icke-önskvärt tillstånd. Med hjälp av ett stort utbud kemikalieindränkta

mensskydd förväntas kvinnor idag radera alla tecken på vad som egentligen är en naturlig och ofrånkomlig kroppslig process.

4. KÄLLFÖRTECKNING

- Ahmed, Sarah (2006), "Introduction: Find Your Way", i Ahmed, Sarah, *Queer Phenomenology*. Durham: Duke University Press.
- Butler, Judith (2005) *Könet brinner! Texter i urval*. Stockholm: Natur och kultur.
- Delaney, Janice, Lupton, Mary Jane & Toth, Emily (1977). *The Curse: a Cultural History of Menstruation*. New York: New American library.
- Foucault, Michel (2002) *Viljan att veta, Sexualitetens historia*. Daidalos, Göteborg.
- Grosz, Elizabeth (1994), *Volatile Bodies. Toward a Corporeal Feminism*. Bloomington: Indiana University Press.
- Haraway, Donna (1988), "Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective", i *Feminist Studies* 14:3.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Laws, Sophie (1990) *Issues of Blood: the Politics of Menstruation*. Basingstoke: Macmillan.
- Longhurst, Robyn (2001), *Bodies. Exploring fluid boundaries*. London & New York: Routledge.
- Malmberg, Denise (1991). *Skammens röda blomma? Menstruationen och den menstruerande kvinnan i svensk tradition*. Omarb. utg. Uppsala: Etnologiska institutionen, Uppsala Universitet.
- Shildrick, Margrit & Price, Janet (1990) "Openings on the Body: A Critical Introduction", i *Feminist Theory and the Body. A Reader*. New York: Routledge.
- Smith, Jonathan A, Flowers, Paul & Larkin, Michael (2009) *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. Los Angeles: Sage.
- Scholler, Deborah, Ward, Monique L, Merriwether, Ann & Caruthers, Allison S(2005) "Cycles of shame: Menstrual shame, body shame, and sexual decision-making", i *Journal of Sex Research*, 42:4.

5. BILAGOR

FRÅGEGUIDE

4 teman:

mens och flytningar
prata om det
synlighet
göra saker

”Mens och Flytningar”:

Inledande fråga - Skulle ni vilja berätta för mig om när ni fick er första mens eller ett annat starkt minne kring mens?

Vad visste ni om mens innan ni fick det?

Hur känner ni er när ni har mens?

Hur tänker ni kring mensskydd?

Hur tänker ni kring flytningar? Har ni samma känslor för mens och flytningar?

”Synlighet”:

Har ni någon gång varit med om att mens eller flytningar hamnat/synts på era kläder? Hur kändes det?

Hur känner ni för att köpa mensskydd? Hur känner ni för att köpa andra intimprodukter, t ex tvätt eller kräm?

Hur känner ni för att någon ser att ni har mensskydd på er eller i till exempel väskan, handen?

Hur tänker ni kring lukt?

”Göra saker”:

Gör ni samma saker som annars när ni har mens?

Hur tänker ni kring sex och onani när man har mens?

”Prata om det”:

Känner ni att ni kan prata om era underliv, mens och flytningar?

Finns det saker ni inte kan prata om?

Med vilka kan ni/ kan ni inte prata om det med?

Avslutande frågor:

Nu har jag inga fler frågor. Har ni något mer ni vill säga eller några frågor?

SAMTYCKESBREV:

Jag heter Hilda W. Dahlin och studerar Genusvetenskap C vid Uppsala Universitet. Gruppintervjun som du ombetts delta i kommer fungera som material till min C – uppsats, vars syfte är att undersöka hur unga kvinnor upplever och förhåller sig till sitt underliv, underlivsvätskor och intimhygien.

Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helst avbryta intervjun eller avböja att svara på vissa frågor. Intervjun kommer ta ungefär en och en halv timme (1 h 30 min). Materialet kommer att spelas in och transkriberas till text.

Materialet kommer sedan att presenteras på ett sådant sätt att inga känsliga uppgifter om dig lämnas ut och du kommer vara anonym. Ingen obehörig kommer få ta del av något av intervjumaterialet.

Här med samtycker jag till ovanstående villkor.

Namnunderskrift och datum: